

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
факультет філології
кафедра англійської філології та перекладу

УДК 37.023:81'243.6(477)

«Допущено до захисту»

В. о. завідувача кафедри англійської філології
та перекладу

Людмила ШЕРСТЮК

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти магістр

за освітньо-професійною програмою «Сучасна англомовна комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова» зі спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

на тему: «Формування у студентів-філологів 4 курсу англомовної комунікативної компетентності у говорінні в умовах змішаного навчання»

Виконала:

студентка II курсу, групи 641
Дзиговська Анна Михайлівна

_____ (підпис)

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Волченко Ольга Михайлівна

_____ (підпис)

Рецензент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри іноземних мов
Гришкова Раїса Олександрівна

_____ (підпис)

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Здобувач _____ (підпис)

Миколаїв – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ У СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ:	7
1.1. Структура англомовної комунікативної компетентності у говорінні	7
1.2. Принципи та особливості формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні.....	17
1.3. Змішане навчання як форма організації процесу формування англомовної комунікативної компетентності у майбутніх філологів.....	32
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ 4 КУРСУ	40
2.1. Відбір навчального матеріалу та форм і методів змішаного навчання для набуття англомовної комунікативної компетентності у говорінні	40
2.2. Комплекс вправ для формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні.....	58
2.3. Аналіз результатів апробації щодо ефективності запропонованого комплексу вправ	71
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ	85
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

У ХХІ столітті важливість володіти англійською мовою на високому рівні та вільно вести нею комунікацію є одним з ключових аспектів вітчизняної освіти. У 2023 році був прийнятий законопроект про «Застосування англійською мови в Україні», який направлений на посилення її статусу як мови міжнародного спілкування та підкреслює перелік професій, представники яких повинні мати сформовану англомовну комунікативну компетентність, зокрема у говорінні [21]. Студенти-випускники бакалаврату філологічних спеціальностей володіють рівнем С1 англійської мови, що робить їх достатньо компетентними для подальшої професійної діяльності. Продукування усного мовлення, монологічного та діалогічного, дозволяє представити власну думку, навести аргументи, домовитись, відповісти на питання тощо. В документі Ради Європи під назвою «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» була запропонована структура англомовної комунікативної компетентності, що включає три складові: лінгвістичну (фонологічні, граматичні знання і вміння), прагматичну (використання мовних елементів в процесі спілкування) та соціолінгвістичну (соціокультурні аспекти застосування мови) [18, с. 32].

Динамічний розвиток інтернет-технологій дає можливість підвищити ефективність навчального процесу, додати інтерактивність, а в результаті посилити мотивацію студентів. Тому все частіше науковці та викладачі акцентують увагу на дослідженнях та потенціалу використання форми змішаного навчання, яка є результатом цифровізації. Даний формат передбачає поєднання традиційної освіти (за підручником) та матеріалів з мережі «Інтернет». Повне занурення у англомовне середовище, а саме прослуховування аудіозаписів, перегляд відео та їх обговорення, виконання завдань в ігровій формі, можливість студентам самостійно розробляти вправи на платформах, спілкування з носіями мови в онлайн-режимі у зручних додатках, використання автентичних матеріалів та їх створення під

індивідуальні потреби студентів надають велику перевагу у виборі даного навчання. Змішана форма – це не лише використання технологій, а й комбінування підходів та принципів, які посилюють ефективність навичок говоріння.

Актуальність дослідження полягає у необхідності детального аналізу процесу формування англомовного говоріння у студентів-філологів 4 курсу в умовах змішаного навчання за допомогою новітніх технологій. Врахування та усвідомлення соціальних та культурних особливостей у спілкуванні з носіями мови створює фундамент у формуванні англомовної комунікативної компетентності у говорінні, оскільки дозволяє повністю розуміти висловлювання, аналізувати його та відтворювати.

Над визначенням основних теоретичних засад феномену англомовної комунікативної компетентності у говорінні працювали такі науковці, як Я. В. Андрейко, Дж. Бауер, М. М. Галицька, М. С. Головань, З. Дьорней, О. П. Зеленська, О. Ю. Корж, С. С. Макаренко, Н. О. Микитенко, С. І. Петренко, Дж. Рейвен, Н. А. Сура, О. А. Ціхоцька, Н. В. Юхно.

Принципи та підходи до формування англомовної комунікативної компетентності в говорінні студентів закладів вищої освіти досліджували А. В. Бичок, М. І. Бурак, Р. О. Гришкова, І. А. Депчинська, І. П. Задорожна, І. В. Знаменська, О. Ю. Коваль, В. Г. Костенко, Н. П. Курах, Л. Ф. Лозинська, Н. М. Поліщук, В. Г. Редько, І. М. Сологор, Н. Т. Терезовська, Г. А. Чередніченко, В. В. Черниш.

Змішане навчання як прогресивну освітню форму вивчали Н. М. Бібік, Л. Вейхуа, А. Верден, О. В. Даниско, І. П. Задорожна, О. Ю. Коваль, С. Ю. Ніколаєва, М. Секор, Б. М. Урайт, О. Ю. Хоменко.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати шляхи формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні та перевірити їхню ефективність в умовах змішаного навчання студентів-філологів 4 курсу.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- проаналізувати структуру англомовної комунікативної компетентності у говорінні та дати чітке визначення даного поняття;
- застосувати принципи та визначити особливості формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні;
- провести теоретичний аналіз змішаного навчання як форми організації процесу формування англомовної комунікативної компетентності;
- відібрати навчальний матеріал та методи змішаного навчання для набуття англомовної компетентності у говорінні;
- розробити комплекс вправ для формування англомовної компетентності у говорінні;
- сформулювати результати апробації щодо ефективності запропонованого комплексу вправ.

Об'єктом дослідження є процес формування у студентів-філологів 4 курсу англомовної комунікативної компетентності у говорінні.

Предметом дослідження є змішане навчання як засіб процесу формування англомовної комунікативної компетентності.

Для реалізації вищезгаданих завдань були використані такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз; порівняльний аналіз навчально-методичної літератури та періодичних видань, вправ, інтернет-технологій, додатків, результатів апробації; описовий метод для опису понять англомовної комунікативної компетентності та змішаного навчання, підходів до їхнього трактування; компонентний аналіз для з'ясування значень термінів та визначення основних понять в роботі (компетентність, комунікативна компетентність, змішане навчання); структурний аналіз – досліджено структуру комунікативної компетентності та змішаного навчання; метод спостереження – з'ясувати прогрес досягнень студентів у говорінні, рівня їхньої мотивації; метод вимірювання – визначення рівня необхідних навичок та вмінь.

Новизна роботи полягає в тому, що розроблено комплекс вправ на розвиток англомовної комунікативної компетентності у говорінні для студентів-філологів 4 курсу в умовах змішаного навчання.

Практична значущість отриманих результатів визначається тим, що розроблений комплекс вправ може бути використаний на заняттях студентів-філологів 4 курсу під час викладання дисципліни «Англійська мова: практичний курс». Запропоновані шляхи формування комунікативної компетентності дозволяють оптимізувати процес навчання говоріння майбутніх філологів.

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні підходів до проблеми формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні в умовах змішаного навчання.

Апробація результатів дослідження здійснювалась шляхом виступу на XXVI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2023: Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (6-10 листопада 2023 року, м. Миколаїв, Україна). За результатами дослідження опубліковано тези конференції.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, теоретичної та практичної частин, висновків, списку бібліографічних посилань та додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінки, з них 81 сторінка – основного тексту. Також представлено 11 таблиць та 10 ілюстрацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

1.1. Структура англомовної комунікативної компетентності у говорінні

Сучасна вища школа орієнтується на застосування компетентнісного підходу, спрямованого на забезпечення якості підготовки здобувачів освіти, що відповідає їхнім потребам у XXI столітті. Це також адаптується до потреб у взаємодії з суспільством і відображає потребу даного суспільства в ефективному використанні потенціалу кожної особистості. Оскільки поняття «англомовна комунікативна компетентність» стосується опанування особою (студентом) іноземної мови, допускаємо, що воно є тотожним до поняття «іншомовна комунікативна компетентність» та уточнює його за ознакою мови, що вивчається.

Для осмислення поняття «англомовна комунікативна компетентність» вважаємо за необхідне визначити спочатку поняття «компетентність», яке на сьогоднішній день має велику кількість трактувань з точки зору фахівців, що досліджують його в рамках власної діяльності у різних професійних галузях. До того, комунікація – це не лише обмін інформацією для досягнення певної цілі, але й взаємодія між учасниками розмови (діалогу, полілогу), що характеризується "немовною" спрямованістю мети. Мова виступає як інструмент для втілення даного синтезу на практиці. Тому важливо, щоб здобувачі освіти вчилися спілкуватися природним чином, використовуючи засоби соціальної взаємодії, які є характерними для носіїв цієї мови. Навички передавання різних значень, вміння використовувати паузи, взаємодіяти в бесіді – це той досвід, який студенти повинні отримати впродовж навчання говорінню у вищому навчальному закладі.

«Компетентність – це складне, багатокомпонентне, міждисциплінарне поняття, яке визначається за допомогою безлічі різних дефініцій. Описи змісту цього поняття мають нестрогий характер і відрізняються за обсягом, складом,

семантичною і логічною структурою.», – зазначає науковець Л. Вейхуа [10, с. 61]. С. І. Петренко, аналізуючи тлумачення поняття «компетентність», вважає його провідною категорією в сучасній освіті та розглядає розмежування від поняття «компетенція», оскільки ці поняття або ототожнюються або диференціюються. Науковець спирається на думку дослідниці Н. В. Нагорної, яка вважає, що «причиною цього є їх одночасне вживання як синонімічних через відповідність двох українських еквівалентів одному англійському – «competency (e)» [36, с. 289-290]. Більшість дослідників теж вказують на неточність перекладу, яка стала причиною ототожнення двох різних термінів. Науковець М. С. Головань визначає зміст поняття «компетенція» для уникнення подальших уподібнень з поняттям «компетентність» в науковому дискурсі: ««компетенція» – це якість, характеристика особи, яка дозволяє їй (або навіть дає право) вирішувати певні завдання, виносити рішення, судження у певній галузі. Основою цієї якості є знання, обізнаність та досвід соціально-професійної діяльності людини» [13, с. 226].

Якщо звернутись до «Нового тлумачного словника української мови у трьох томах», то терміни «компетентність» та «компетентний» є синонімічними. Розглянемо їх трактування: «а) такий, що має достатні знання в якій-небудь галузі; б) який має певні повноваження» [34, с. 874]. На нашу думку, є доцільним брати за основу український відповідник поняття «компетентність» у значенні «обізнаність», яке подано у словниках та найбільш точно розкриває його зміст. «Словник іншомовних слів» надає наступне тлумачення: «компетентність – це поінформованість, обізнаність» [43, с. 282].

М. С. Головань виділяє основну рису поняття "компетентність", вказуючи на те, що це ефективне використання вмінь у процесі результативної роботи. Йдеться про синтез знань і вмінь, які необхідні для виконання завдань, вміння їх виконувати на високому рівні зі здатністю швидко адаптуватися до змін та обставин [13, с. 291]. Науковець Дж. Рейвен, вказує на те, що компетентність представляє собою специфічну здібність, важливу для результативного виконання завдань у певній сфері. Ця здібність включає в себе фахові знання,

навички відносно даної сфери, способи мислення та розуміння відповідальності за власні дії [65, с. 243].

Розглядаючи останні наукові дослідження, можна визначити компетентність як термін, який не має точної стандартизації. Водночас у науковому дискурсі наявні декілька його тлумачень. По-перше, це – опис особистості, її розвиток, саморегуляція та система характеристик загалом. По-друге, це може ідентифікуватися зі знаннями, вміннями, навичками, досвідом та здібностями, тобто опис результатів навчання. За особистісно-діяльнісним підходом компетентність є ключовою рисою особистості, яка сприяє підвищенню результативності діяльності. Також акцентується увага на розвитку вмінь студента як індивідуального учасника комунікації через активну участь у навчальних та виховних процесах.

Дж. Бауер розглядає компетентність як структуру з особистісним характером, що є узгодженістю знань та навичок, які направлені на виконання завдань з подальшою високою результативністю [53]. З. Дьорней підтримує даний підхід та визначає компетентність як сучасну особистісну рису, що базується на знаннях та інтелекті особистості та є «соціально-професійною характеристикою людини» [57, с. 112]. У дослідженнях, що відносяться до акмеологічного підходу, комунікативна компетентність є найвищим рівнем діяльності у конкретній галузі діяльності та залежить від певних закономірностей. У контексті розуміння комунікативної компетентності було констатовано, що це складне поняття, що становить синтез взаємопов'язаних характеристик, таких як вміння, навички та досвід для проведення подальшої професійної діяльності та активності в соціумі.

Досить багато дослідників пов'язують комунікативну компетентність з поняттям «комунікація» (від лат. communication – шлях повідомлення, зв'язок, повідомлення), що визначається як смислова сторона соціальної взаємодії та «комунікативний акт». При цьому особистість усвідомлює індивідуальний характер власних дій, що призводить до створення нових комунікативних зв'язків з у процесі розмовної діяльності. У широкому сенсі комунікація – це

можливість користуватись арсеналом мови для передачі основних та допоміжних повідомлень. Комунікативна компетентність у цьому контексті являє собою ступінь успішності, з якою використовуються канали спілкування, як вербальний, так і невербальний, оскільки вони передають різну інформацію: вербальне повідомлення передає конкретну інформацію, а невербальне – як комунікант ставиться до партнера по спілкуванню.

М. М. Галицька визначає комунікативну компетентність як вміння ефективно організовувати інформаційний обмін один з одним, враховуючи наявні взаємини [12, с. 38]. У дослідженні науковець зазначає, що комунікативна компетентність студентів – це якість особистості, коли людина вміє гармонійно поєднувати загальні навички спілкування з конкретними вміннями, які буде використовувати у майбутній професії.

У працях С. С. Макаренка поняття «комунікативної компетентності» пов'язане з умінням особистості спілкуватися з різними індивідами, змістовно формувати думки для їхнього використання в усному мовленні [30, с. 105]. Тобто, комунікативна компетентність – це ціла система, методично та психологічно організована. У ній досягається єдність засобів та способів спілкування. Процес комунікативної компетентності індивідуальний та динамічний. Він характеризує інтелектуальні здібності особистості, що проявляються в діяльності, де необхідним компонентом є мовленнєві (комунікативні) дії. У наукових працях українських вчених термін «англомовна комунікативна компетентність» в більшості випадків визначається як прагнення ефективно взаємодіяти з носіями мови, у тому числі усно висловлювати думки відповідно до контексту.

Науковець Р. О. Гришкова трактує англомовну комунікативну компетентність через призму професійної підготовки студентів, до якої входять професійні знання, що формуються під час вивчення іноземної мови та проявляються на практиці говоріння [14, с. 61].

Н. В. Юхно звертає увагу на твердження науковців Л. Феллоуфілда, В. Дженкінса та ін. щодо зміни вектору навчання у вищій освіті з

кваліфікаційного підходу до компетентнісного, що означає перехід від умінь та навичок до компетентностей, «від кваліфікаційної моделі фахівця, орієнтованої на об'єкт та предмет праці, до компетентнісної – орієнтованої на суб'єкт праці» [52, с. 119]. Загалом термін "компетентність" включає в себе певні особливості і трактується науковцями як педагогічна категорія, що може визначати собою не лише конкретний етап в освітньому процесі, але й його окремий результат, тобто досягнення у навчанні. Основною метою освітнього процесу є формування англomовної комунікативної компетентності. Це включає в себе отримання знань, розвиток навичок і володіння вміннями, які необхідні для розуміння англomовного співрозмовника, та здатність створити індивідуальну мовленнєву поведінку. Ця компетентність формується в залежності від обставин та мети комунікативного акту [5, с. 49].

Вважаємо за доцільне виокремити визначення «комунікації», яке надає Н. А. Сура: «Іншомовна професійно орієнтована комунікація – процес, у межах якого забезпечується потенційна здатність комунікантів реалізувати обмін інформацією іноземною мовою, а також самостійно здійснювати пошук, накопичення й розширення обсягу професійно значущих знань у процесі природного іншомовного професійно орієнтованого спілкування із зарубіжними фахівцями. Комунікативна компетентність є особливим видом професійної компетенції, яка визначається як готовність та здібність до оволодіння предметними, науковими знаннями в професійному спілкуванні.» [47, с. 191].

Сучасні дослідники О. Ю. Корж та О. А. Ціхоцька подають наступне визначення англomовної комунікативної компетентності: «це сукупність особистісних властивостей і можливостей, а також мовних та немовних знань і умінь, що забезпечують комунікативну діяльність людини», пов'язуючи це поняття із особливостями формування мовної особистості, коли комунікативна компетентність виступає як система внутрішніх засобів регуляції процесу спілкування [26, с. 181].

На сьогодні, окрім пояснення змісту терміну, немає чіткої визначеності структурних елементів, що є складовими англомовної комунікативної компетентності. Це означає, що коли ми говоримо про компонентний склад комунікативної компетенції, то маємо на увазі такі компоненти, як граматики, соціолінгвістика, дискусії та стратегії. Науковці, чий вектор досліджень направлений на те, як ефективно спілкуватися англійською мовою, зазначають різні їхні аспекти, що допомагає в системному розумінні та навчанні комунікативної компетентності студентів загалом.

Узагальнюючи трактування дослідників в описі поняття «комунікативної компетентності» у контексті розгляду її формування у говорінні майбутніх філологів, будемо розглядати її як багатогранну систему вмінь та навичок, особистісних характеристик для участі у комунікативних актах англомовного спрямування.

Щоб проаналізувати структуру комунікативної компетентності, важливо розглянути декілька видів її класифікації науковцями, щоб найбільш повноцінно висвітлити її багаторівневість. Деякі вчені, зокрема З. Бурковська, вважають, що структуру англомовної комунікативної компетентності складають наступні компетентності: соціолінгвістична, граматична, дискурсивна та культурна, адже на заняття з англійської мови студенти приходять з певним об'ємом знань та можуть володіти культурологічною інформацією (про носіїв мови, їх культуру, традиції та звичаї) для подальшого дискурсу [9, с. 33]. Так, науковець Н. О. Микитенко наголошує на багатовимірності поняття англомовної компетентності у говорінні та описує його як «складне утворення, що є комплексом: відповідних знань, умінь і навичок; ... ключових компетентностей, у т. ч. іншомовної комунікативної компетентності та її інваріантних складових лінгвістичної, соціокультурної, референційної, дискурсивної компетентностей» [32, 112]. Це певна сукупність знань, здатність та вміння реалізовувати англомовне вербальне спілкування.

Формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні визначає взаємопов'язаний конструкт злиття мовлення та допоміжних

компетентностей, таких як лексична та граматична для довершеного володіння мовним та мовленнєвим арсеналом в ході монологу чи діалогу [30, с. 127]. Вирішення практичних задач, з якими стикається мовець у реальних ситуаціях спілкування, має бути усвідомленою ціллю навчання говорінню. Тобто на усіх етапах навчального процесу говоріння повинно мати ситуативне та комунікативне спрямування.

Науковець Н. М. Бідюк структурує процес формування комунікативної компетентності у говорінні на аспекти та засоби, зокрема лексико-семантичні засоби (матеріальний аспект), зміст спілкування (ідеальний аспект), «механіка» мовленнєвої взаємодії (процесуальний аспект) [5, с. 159]. Це значить, що здобувачі вищої освіти, які засвоїли конкретний матеріал з англійської мови, можуть вільно використовувати у мовленні (монолозі, діалозі) засвоєну лексику та граматику, за допомогою яких передавати та отримувати інформацію, повідомлення при будь-яких обставинах та у всіх сферах життя: побуті, діловій зустрічі, в соціумі, у спілкуванні з представниками інших мов та культур. Англomовна комунікативна компетентність у говорінні представлена у вигляді багатоструктурної моделі, в якій наявна взаємозалежність між внутрішніми елементами, що визначають успішність комунікації та демонструють рівень говоріння англійською мовою [49, с. 159]. Структура англomовної комунікативної компетентності у говорінні полягає у розумінні та поєднанні мовних конструктів у цілісне висловлювання та їхнє вдале застосування на практиці говоріння з носіями мови.

Н. В. Юхно зауважує, що «говоріння як засіб спілкування та невід'ємна складова мовної діяльності передбачає наявність та формування лексичних, граматичних та вимовних навичок говоріння...; уміння висловлювати основні мовні функції (підтвердити, висловити, засумніватися, схвалити, пообіцяти); вміння говорити виразно та висловлюватися цілісно, складно, логічно; вміння говорити самостійно та висловлюватися продуктивно, говорити експромтом та у нормальному темпі» [52, с. 115]. Також це осягання, розуміння, продукування тексту, його сприйняття на слух, зокрема у спілкуванні та прослуховуванні

аудіофайлів різних рівнів складності, включаючи акцент, стилі, виділяючи та осмислюючи основні думки. Загалом діапазон елементів англомовної комунікативної компетентності у говорінні коливається від трьох до семи в залежності від поставленої мети.

Варто звернути увагу на класифікацію структурних компонентів англомовної компетентності у говорінні дослідниці О. П. Зеленської, серед яких лінгвістичний, дискурсивний, прагматичний та стратегічний [22, с. 89]. Розглянемо їх докладніше.

Лінгвістичний (мовний) – це знання системи мови, яка вивчається (фонетики, лексики, граматики), різних шляхів вираження думки. Існує певна проблема в тому, що вільне використання мови в процесі комунікативного акту є більш складним процесом, ніж просто знання правил без подальшого їх використання.

Дискурсивний компонент англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів представляє собою вираження та обмін думками чи іншим усним матеріалом через мовлення чи текст. Створення усного повідомлення означає висвітлення змісту думок в індивідуальній чи груповій взаємодії. Дискурс дозволяє втілювати мовні елементи в монологі чи діалозі, щоб транслювати інформацію та її сприймати.

Студенти повинні не просто виражати в процесі говоріння власні думки за допомогою мовних засобів, але й робити це чітко та точно, забезпечуючи їх адекватне розуміння адресатом чи аудиторією. Цей компонент називають прагматичним. Майбутні фахівці, що володіють прагматичною компетентністю, здатні ефективно вирішувати комунікативні завдання, тобто точно передавати та чітко сприймати сутність усних повідомлень під час мовлення [46, с. 123]. Ознакою практичної компетентності є не відтворений текст, який у науковому дискурсі називають «продуктом комунікації», а саме «результат комунікації», тобто зворотній зв'язок співрозмовника. Прагматичний компонент також являє собою невербальне мовлення, зокрема жести, міміка, тощо .

Ефективне подолання труднощів у процесі мовлення визначається наявністю стратегічного компоненту у комунікативній компетентності. Він включає у себе прийняття рішень щодо вибору оптимальних шляхів досягнення комунікативних цілей в ситуаціях, які вимагають гнучкості у використанні мовних засобів та адаптації до індивідуальних особливостей співрозмовників. Цей компонент є одним з основних у взаємодії, особливо в умовах культурних розбіжностей серед учасників спілкування. Додатково він містить в собі соціолінгвістичні та соціокультурні відомості, що допомагає особистості вдосконалюватися та поглиблювати комунікативний досвід завдяки знанням різноманітних культур. Цей аспект надає підґрунтя для результативної взаємодії з носіями різних культур завдяки вивченій мові.

В документі Ради Європи під назвою «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» була запропонована структура англomовної комунікативної компетентності, що включає три складові: лінгвістичну (фонологічні, граматичні знання і вміння), прагматичну (використання мовних елементів в процесі спілкування) та соціолінгвістичну (соціокультурні аспекти застосування мови) [18, с. 32].

Дослідниця Н. В. Юхно спирається у науковій праці «Суть та структура іншомовної комунікативної компетентності фахівців» на класифікацію вчених К. Лью та К. Скотт, що впровадили збірне поняття «комунікативне мовне вміння» (*communicative language activity*), яке включає такий основний перелік компетентностей:

- «мовна/лінгвістична (можливість здійснення висловлювань іноземною мовою лише на основі опанованих знань, розуміння мови як системи);
- дискурсивна (пов'язаність/*cohesion*, логічність/*coherence*, організація/*pattern* мови);
- прагматична (уміння передати комунікативне зміст/*message* відповідно до соціального контексту);
- розмовна/*fluency* (уміння говорити складно, без напруги, у природному темпі, без затяжних пауз для пошуку мовних форм);

- соціально-лінгвістична (уміння обирати мовні форми);
- стратегічна (уміння використовувати комунікативні стратегії для компенсації знань, що бракують, в умовах реального мовного спілкування);
- мовна/cognitive (готовність до створення комунікативного змісту внаслідок мовної діяльності: взаємодія проблеми, знання та дослідження)» [52, с. 116].

З урахуванням умінь та знань, які необхідні студентам для успішного оволодіння навичками спілкування, вищезгадану класифікацію можна вважати найбільш досконалою у відношенні структури англomовної комунікативної компетентності у говорінні.

Отже, англomовна комунікативна компетентність у говорінні – це багатокомпонентне поняття та багатогранна властивість особистості, що характеризується її теоретичною та практичною здатністю брати участь у комунікативній діяльності, тобто у ситуаціях, що передбачають розмову з носіями англійської мови, і включає здатність впливати на процес комунікації (розуміти сказане, чітко передати думку без втрати сенсу висловлювання, підтримати або припинити процес спілкування, переконати тощо). Окрім цього, кожен структурний опис англomовної комунікативної компетентності у говорінні включає, як правило, від трьох до семи компонентів, при цьому мовна (лінгвістична), розмовна та соціокультурна складові присутні у більшості з них. Деякі дослідники окремо виділяють дискурсивну та стратегічну складові, що відповідають за дотримання норм мови та здатність до відбору та використання найбільш ефективних шляхів для вирішення комунікативних завдань; і культурологічний компонент, що відповідає за отримання студентами досвіду в процесі усного спілкування з представниками англійської культури через вивчення мови.

1.2. Принципи та особливості формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні

Формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні та структурування необхідних її компонентів є фундаментом в сучасній освіті. Це визнається як важливе завдання у формуванні полікультурної особистості, оскільки відповідні вміння та навички дозволяють студентам виявляти високий рівень професійної майстерності в різноманітних сферах життя, важливих для їхнього особистісного та академічного розвитку. Дослідниці В. Г. Костенко, І. В. Знаменська та І. М. Сологор зазначають, що навчання говоріння становить «володіння соціокультурним регістром, який можна визначити як сукупність типових або мовленнєвих специфічних формул, комунікативних моделей або структур, апробованих спеціально і таких, що концентрують у собі мовленнєвий досвід учасників комунікації» [27, с. 121].

У вищих навчальних закладах ХХІ століття викладання англійської мови – це не лише процес вироблення у студентів необхідного лінгвістичного апарату, а й формування та накопичування мовленнєвого досвіду. Цей аспект направлений на продукування в студентів відчуття культурної взаємодії з носіями мови. Це визнається як стратегічний підхід, спрямований на утворення інтелектуального та культурного середовища, яке сприяє глибокому його розумінню та взаємодії з мовною спільнотою. Навчання англомовної комунікативної компетентності у говорінні за М. І. Бурак являє собою «змінну категорію, яка відображає те, що студенти повинні опанувати в процесі навчання для досягнення відповідного рівня сформованості професійно орієнтованої компетентності в говорінні» [8, с. 65]

Процес формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні орієнтується на міжнародну систему рівнів володіння іноземною мовою, на загальноєвропейські шаблони та компетентності володіння англійською мовою, сучасні методики навчання, що забезпечують результативність освіти. В сучасному суспільстві, де чільне місце належить

інформаційним технологіям, мета навчання англійської мови полягає не тільки у засвоєнні нових знань, але й у опануванні способів пошуку, обміну, обробки, дослідження інформації, а також у її реалізації для створення власної бази знань та вивчення культури інших народів.

Зі щоденним динамічним розвитком інтернет-технологій змінюються й шляхи, підходи та форми навчання говоріння, оскільки це активний рушій нововведень у всіх сферах життя. Ключовими перевагами підходів, які входять до складу змішаного навчання для розвитку навичок усного мовлення, є можливість отримання доступу до автентичних ресурсів та оточити себе англійськомовним мовленнєвим середовищем. Наразі наявна велика кількість вебсайтів, мовних матеріалів, чатів тощо для здійснення вербального та невербального спілкування з носіями англійської мови. Водночас здобувачу освіти слід враховувати культурні та національні особливості, щоб мовленнєва комунікація вдало відбулась.

Стандарт вищої освіти України для галузі філології (035 «Філологія», розділ 03 «Гуманітарні науки», ухвалений у 2019 році) належним чином надає характеристику ступеневій системі вищої освіти в країні, інформацію про кредити ЄКТС (Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система), надає перелік компетентностей випускників тощо. Водночас він визначає створення навчальних планів, програм та підручників, а також враховує аспекти, пов'язані з матеріальним забезпеченням навчальних закладів, компетентністю викладачів та особливостями студентського складу [45].

Науковець Р. О. Гришкова виокремлює наступні функції державного стандарту:

- «стратегічна – розмежування якості освіти за рівнями, до кожного з яких висуваються конкретні державні вимоги;
- нормативна – науково-методичне забезпечення та регламентація діяльності навчальних закладів;

- координаційна – організація діяльності органів незалежного оцінювання якості освіти, створення відповідних структурних ланок, визначення напрямів розвитку, оптимізація процесу впровадження стандартів;

- контрольна – аналіз стану і тенденцій розвитку освітньої діяльності навчальних закладів відповідно до державних вимог і прогнозу потреб суспільства;

- функція синтезу – забезпечення узагальнення досвіду провідних навчальних закладів, створення умов для його розповсюдження, актуалізація на цій основі державних стандартів у сфері освіти;

- інформаційна – забезпечення інформованості суспільства щодо ефективності діяльності навчальних закладів.» [14 с. 14-5].

В основі розвитку англомовної комунікативної компетентності у говорінні є постійне вдосконалення як загальних, так і спеціальних умінь та навичок. Цей процес спрямований на вдосконалення ефективності мовленнєвої діяльності та включає в себе стратегії, які дозволяють студентам не лише вивчати мову самостійно, але й взаємодіяти з культурою, використовуючи сучасні інформаційні та комп'ютерні технології. Навички говоріння є ключовим елементом англомовної комунікативної компетентності та сприяють розвитку комунікативних здібностей в різних контекстах мовленнєвої практики, що має під собою наукове підґрунтя.

С. П. Бондар зазначає, що англомовна комунікативна компетентність у говорінні включає в себе три компоненти: етичний, репрезентативний, культурний, розвиток яких залежить від вмінь та навичок здобувача освіти:

- розуміти співрозмовника, будувати логічні та зв'язні репліки;
- осмислювати доречність вживання висловлювань залежно від теми та обставин;
- бути виразним у претставленні та відстоюванні своїх думок;
- бути мотивованим для мовленнєвої діяльності [6, с. 95].

Р. О. Гришкова, посилаючись на Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, зокрема з навчання англійської мови, робить акцент на

процесуальному аспекті формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні. Студент зможе покращити фактичний професійний рівень завдяки безперервному поповненню знань та актуалізації опорних умінь і навичок, а також систематичному саморозвитку і самовдосконаленню у контексті здобуття необхідної компетентності та для досягнення цілей. Також дослідниця наголошує, що «якість навчальних досягнень студентів залежить від рівня мотивації до оволодіння навичками майбутньої професійної діяльності, неперервної систематичної навчально-пізнавальної активності студента, самостійної роботи і систематичного контролю, якості оцінювальних матеріалів.» [14, с. 15-6].

М. І. Бурак наголошує на синтезі предметного та процесуального компонентів у процесі формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні та аналізує їх розгорнуту класифікацію. Предметний аспект, за висновками дослідниці, включає «професійно-трудова сфера спілкування, типові ситуації, теми, тексти, мовний матеріал. Процесуальний аспект охоплює лексичні навички, мовленнєві вміння, загальнонавчальні вміння (інтелектуальні, організаційні, стратегічні, комунікативні, рефлексивні), навички використання базових інформаційно-комунікаційних інструментів, професійно орієнтовані вміння (методичні вміння навчання говоріння та вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології) для реалізації пізнавальної та професійної діяльності, а також вправи і завдання для розвитку зазначених навичок та умінь, відповідні знання.» [8, с. 4]. Дослідниця розглядає наукові положення В. В. Черниш, яка також окреслила зміст англомовної комунікативної компетентності у говорінні як виду мовленнєвої діяльності. До предметного аспекту вчена відносить такі компоненти, як «сфери й види спілкування; функціональні моделі спілкування; ... невербальні засоби спілкування; ... теми, підтеми, проблеми; лінгвосоціокультурний матеріал (країнознавчий і лінгвокраїнознавчий), соціальні ситуації; мовний матеріал (граматичний, лексичний); мовленнєвий матеріал (мовленнєві засоби)» [8, с. 65]. До процесуального аспекту В. В. Черниш відносить «вміння у всіх видах

мовленнєвої діяльності, навички оперування лінгвосоціокультурним матеріалом і вправи для їх формування; вміння вступати в комунікативні стосунки, орієнтуватися у соціальних ситуаціях і керуватися ними, ... вміння оперування стратегіями у використанні іноземної мови в англomовному професійно орієнтованому говорінні, вміння оперування комунікативними стратегіями» [8, с. 66].

Говоріння – це продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого ми продукуємо власне висловлювання, передаємо думки та підсилюємо їх за допомогою міміки, жестів, тобто невербального спілкування. При цьому знання лексики, граматики та фонетики збагачує наш мовленнєвий потенціал та дозволяє вільно та гнучко виражати думки, зважаючи на різні обставини. Тому говоріння є одним з найважливіших аспектів вивчення мови, що поєднує в собі вищезгадані багатокомпонентні структури.

У 2019 р. уряд розробив Концепцію розвитку англійської мови у вищих навчальних закладах. Для того, щоб навчатись в університеті, тепер обов'язково необхідним є знання англійської мови на рівні B1, щоб не виникали труднощі у розумінні викладу і вивчення матеріалу англomовних навчальних дисциплін. Випускники бакалаврату в свою чергу повинні володіти мовою на рівні C1. Детальне розмежування вмінь та навчok на даних рівнях представлено у таблиці нижче.

Таблиця 1.1 [18, с. 59-60]

Рівні володіння навичками говоріння B1 та C1 (порівняння)

	B1	C1
Діалог	Студент може спілкуватись з носіями мови на знайомі теми, ретельно продумуючи вживання певної граматики та лексики. Може без попередньої підготовки брати участь у діалогах на	Студент говорить спонтанно і вільно з використанням складних граматичних конструкцій та лексичних одиниць відповідно до тем та ситуації спілкування;

	знайомі та цікаві йому теми (наприклад, «Сім'я», «Робота», «Подорожі»).	гнучко та ефективно використовує мову в соціальному житті та професійній сфері; висловлює свої думки точно і підтримує розмову.
Монолог	Студент майже ясно та докладно висловлюється за певним колом питань, пояснює свою точку зору з приводу важливої проблеми, наводить аргументи «за» та «проти». Здатний читати адаптовану літературу англійською мовою та може переказувати зміст нескладних текстів.	Здатний детально та структуровано представити комплексні твердження, логічно пов'язуючи висловлювання; особливо точно та детально розкривати певні теми та відповідним чином завершувати усне повідомлення.

З огляду на це, кінцевою ціллю навчання студентів-випускників бакалаврату є досягнення ними високого рівня англомовної комунікативної компетентності у говорінні на рівні C1, що дозволить розвиватись у подальшій професійній діяльності. І. П. Задорожна відмічає, що для отримання даного рівня знань варто «формуванню у студентів гнучкі до перенесення комунікативно-пізнавальні вміння, необхідною умовою розвитку яких є систематичне розв'язання студентами комунікативних задач.» [20, с. 11].

Освоєння англомовної комунікативної компетентності в усній мовленнєвій діяльності включає розвиток комунікативних навичок, а також засвоєння мовних структур, враховуючи широкий спектр граматичних та лексичних аспектів для успішного їх використання у реальних ситуаціях. Студенти також мають володіти спроможністю продукувати монолог чи діалог без попередньої

підготовки, а також чітко висловлювати свої думки, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником. Аналізуючи особливості змісту становлення англомовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів, слід зазначити, що він включає в себе ідентифікацію та вивчення найбільш часто вживаної лексики, включаючи фразеологізми тощо, а також аналіз їх структури та контекстуального використання, що складає фундамент англомовного висловлювання. Крім вищезазначених елементів, важливо враховувати різноманітні аспекти комунікації та відповідні ситуації. Підбір матеріалу варто проводити, спираючись на наявні у студентів знання та уміння.

Сукупність навчальних дисциплін філологічної спеціальності та прописані робочі програми окреслюють процес формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні. Метою дисципліни «Англійська мова. Практичний курс» є підвищення рівня володіння мовленнєвими навичками, ґрунтуючись на вивчених лексичних одиницях та засвоєних граматичних конструкціях. У ході навчання розвивається система компетентностей, серед яких важливими є говоріння та навички доцільного використання мовних ресурсів. Вони проявляються в комунікації, яка може бути як професійною, так і особистою. Крім того студенти вивчають різні форми та типи спілкування, а також вміють вдало відбирати мовні засоби в залежності від стилю розмови. Очікувані результати навчання за робочою програмою включають розуміння мовних стандартів, вміння користуватися мовними одиницями у конкретних ситуаціях, а також продемонструвати високий рівень володіння англійською мовою в усній формі [39]. Студенти також набувають навичок проведення презентацій англійською мовою, практикуючи монологічне мовлення. Необхідною передумовою набуття англомовної комунікативної компетентності у говорінні є загальна готовність, яка охоплює вміння використовувати вже наявні знання та навички в різноманітних ситуаціях, навчатись та освоювати сучасні наукові дані. Крім того, професійна компетентність передбачає можливість виконання професійних завдань англійською мовою. Програмні результати включають

демонстрацію певного рівня знань англійської мови у процесі усного спілкування.

Вчені виокремлюють дидактичні та методичні принципи у науковому дискурсі. Серед дидактичних – це принцип наступності, системності, наочності, доступності, індивідуалізації, серед підходів – системно-діяльнісний, компетентнісний, середовищний, герменевтичний, комунікативний, методичний (відомий також як "педагогіка співробітництва"), психологічний (заснований на тренуванні комунікативних вмінь) та інші.

У науковій спільноті існує широке розмаїття підходів до покращення процесу формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів вищих навчальних закладів. У нашій роботі вважаємо за необхідне розглянути найбільш актуальні та ефективні. Компетентнісний підхід у формуванні англомовної комунікативної компетентності у говорінні спрямований на створення умов, які надають йому практичне значення. Цей підхід відрізняється від теоретичного тим, що направлений на індивідуалізоване застосування знань, умінь та навичок протягом спілкування. Н. М. Поліщук вважає, що його зміст полягає в практичному оволодінні комунікативними діями студентами-випускниками бакалаврату, освоєнні комунікативних навичок через активну участь у комунікативних актах під час навчання певної теми, розв'язанні комунікативних завдань [37, с. 181]. Формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні є неможливим без урахування соціальних та культурних аспектів, адже ефективне спілкування не відбувається без знання особливостей світогляду англомовного співрозмовника. Тому ігнорування даної інформації може спричинити непорозуміння під час діалогу студентів-представників різних культур. Комунікативний підхід у навчанні також взаємодіє з методичним підходом. Успішне досягнення цілей у процесі вивчення англійської мови пов'язане з розвитком у студентів навичок міжкультурної взаємодії.

Культурологічний аспект вивчення англійської мови для комунікації виявляється не лише в навичках спілкування, але й у вирішенні складних

культурних та соціальних завдань. Культурологічний підхід підкреслює необхідність у формуванні комунікативної компетентності як результату розвитку індивідуальної здатності до самоідентифікації в соціокультурному середовищі [55, с. 252]. Цей підхід включає в себе здатність усвідомлювати та осмислювати свої ідеї, думки і співрозмовника, співпрацювати, керувати своєю поведінкою та загалом передбачати можливі наслідки власних висловлювань.

Один із ключових принципів системно-діяльнісного підходу, який допомагає покращити навички говоріння англійською мовою, полягає у активній діяльності студента та його взаємодії з навчальною сферою, де він самостійно планує та починає діяльність з певного рівня знань, які потрібно засвоїти. Такий підхід також враховує організацію навчального процесу як цілісної системи з її структурними та змістовими компонентами. Він передбачає колективну роботу студентів 4 курсу (в парах чи групах) для рішення комунікативних завдань у процесі навчання та розвитку, що поєднує даний підхід із середовищним аспектом. З погляду даного підходу, успішність формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів четвертого курсу визначається створенням освітнього середовища як системи духовних і матеріальних умов, які сприяють проведенню спільних розмовних процесів між студентами та викладачами. При формуванні навчального середовища важливо розглядати різні етапи, де можна успішно впроваджувати дану ідею та розвивати способи удосконалення плану здобуття знань. Це може бути вибір форм та методів навчання, а також передбачення особистісного зростання студентів.

Герменевтичний підхід - це традиційний метод формування та розвитку англомовної комунікативної компетентності у говорінні. У педагогічній герменевтиці використовуються різноманітні шляхи та прийоми аналізу текстів. Втілення підходу передбачає створення умов для колективної роботи студентів у процесі навчання на основі текстів, які є основним джерелом знань та засобом вивчення мови, удосконалення словникового запасу, освоєння граматичних

правил тощо. Крім того, він сприяє впровадженню інноваційних методик навчання. Це застосування ігрових елементів, імітацій, а також асоціативно-аналогових методів, що пов'язані з прийомами аналізу текстів. Цей підхід сприяє підвищенню мотивації здобувачів вищої освіти, створює умови, де навчання стає захоплюючим процесом, в результаті чого покращується якість розвитку англомовної комунікативної компетентності у говорінні. За такої умови необхідно брати до уваги вік студентів та їхні індивідуальні риси. Висока мотивація є ключовим елементом для досягнення навчальної мети – досконалості англомовного говоріння.

Вітчизняні дослідники Л. Ф. Лозинська, Н. П. Курах та І. А. Депчинська описують два підходи до формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів: «традиційний підхід, що передбачає лекційне та практичне викладання іноземної мови з метою засвоєння майбутніми фахівцями системи базових знань, які будуть підґрунтям для подальшого навчання; когнітивно-діяльнісний підхід – комунікативні навички в майбутніх філологів формуються шляхом створення ситуацій, в яких студенти матимуть змогу ефективно оволодівати комунікативними та комунікативно-технологічними знаннями й сформувати певні вміння, розвиваючи власні професійні комунікативні якості.» [29, с. 249]. Також вчені підкреслюють, що вищезгаданий підхід базується на використанні наступних методів: презентаційні навчально-наукові заходи, під час яких формуються англомовні комунікативні навички та вміння; проведення дискусії з певної проблеми; ситуативні та ділові ігри; методи часткового та повного «занурення»; моделювання ситуацій ділових бесід і побутового спілкування; участь у відео та телеконференціях; ... використання інтерактивних та інноваційних методів навчання – «мозковий штурм», дискусії, робота в групах тощо; активне використання сучасних тренінгових методик; участь студентів в міжнародних програмах та проектах [29, с. 250].

Для того, щоб процес навчання англомовної комунікативної компетентності у говорінні був ефективним для кожного студента, викладачам

варто застосовувати особистісно-орієнтовану форму навчання, в основі якого – індивідуальні потреби та знання кожного здобувача освіти. Цей підхід ґрунтується на теорії, що кожна особистість має унікальні характеристики, які не варто ігнорувати у процесі навчання. Головною тенденцією є створення відповідного середовища для особистісного вдосконалення та самореалізації кожного студента. Навчальна діяльність для забезпечення студентів англійською комунікативною компетентністю у говорінні передбачає синтез ґрунтовних принципів, які спрацюють в синергії, тобто їх ефективність досягає найвищого значення, якщо вони в системі.

Я. В. Андрейко зауважує, що компетентнісний підхід є одним з найголовніших у процесі навчання, адже його засади складають набуття здобувачем вищої освіти основних вмінь та навичок для майбутнього успішного працевлаштування. Замість звичайного транслявання наукової інформації він орієнтований на підвищення якості отримання конкретних навичок та вмінь [1, с. 239].

Принцип наступності – це фундамент будь-якого навчання, зокрема у вищій освіті. Він базується на ідеї формування певних умов для створення послідовності між минулим, теперішнім та майбутнім на різних рівнях змісту, процесу та технологій. Це дозволяє відслідкувати прогрес, зосередитись на тих чи інших етапах навчання. Принцип допомагає вивчати матеріал у хронологічному порядку, йти від легкої теми до складної зі збереженням логіки викладу та забезпеченням розуміння взаємозв'язків отриманої інформації. У мовленні це трактується як поступове вивчення монологу з усіма його особливостями з подальшим переходом до діалогу. При цьому варто теж зважати на індивідуальні характеристики студентів та забезпечувати процес навчання відповідно до отриманих даних про них. Важливо розглядати формування англійської комунікативної компетентності у говорінні як комплексну систему, що може самостійно організовуватися та розвиватися. Принцип має двосторонню природу, що полягає не тільки у взаємозв'язку між

вивченим раніше і поточним матеріалом, а також між поточним та майбутніми етапами формування компетентності.

Принцип системності проявляється у виявленні взаємозв'язків всіх компонентів англомовної комунікативної компетентності у говорінні та їх безперервній взаємодії, а також у їх взаємному впливі одна на одну (система впливає на компоненти, а вони на систему).

Базуючись на принципах ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, можна стверджувати, що формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні вимагає наявності реального спілкування. К. Костюченко переконаний у тому, що варто створювати умови комунікації, наближені до дійсних, якщо студент не знаходиться в англомовній країні. Це сприяє підвищенню зацікавленості у вивченні мови [28, с. 136]. Новітні технології надають широкий спектр інструментів для моделювання реальних комунікативних актів. У XXI столітті студенти можуть з легкістю отримати доступ до автентичної інформації англійською мовою, що допоможе підвищити її рівень володіння. Мережа «Інтернет» пропонує чимало сервісів для спілкування з носіями мови в режимі реального часу на цікаві теми. Таким чином, налагоджується англомовна комунікація, адже здобувач освіти чує та відтворює активну сучасну лексику, дізнається про культурні особливості, може вільно висловлювати думки, наводити аргументи, ділитись інформацією з іншомовним співрозмовником та досягати взаєморозуміння з ним.

Під час формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів 4 курсу принцип реалізації діалогу культур відіграє важливу роль. Він визначається науковцями Н. Т. Тверезовською та Г. А. Чередніченко як метод, що «реалізується через міжкультурний компонент іноземної мови. Використання цього методу у процесі професійної підготовки фахівців сприятиме вирішенню складних завдань, як підготовка майбутніх фахівців до зростаючих потреб міжнародної мобільності й тіснішої співпраці не лише в галузі освіти, культури, науки, але також у торгівлі та промисловості;

сприяння взаємному розумінню й терпимості, повазі до особистості й культурних відмінностей шляхом більш ефективної міжнародної співпраці, формуванню позитивного ставлення студентів до представників інших культурних груп.» [48, с. 139]. Під час вивчення аспектів історії, культури та традицій носіїв англійської мови важливо здійснювати порівняльний аналіз із власною культурою, оскільки студент є індивідуальністю, що вже має культурний, соціальний та мовний досвід.

Серед методичних принципів виділяють принцип комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності та врахування рідної мови [17, 137].

Плануючи кожне заняття, слід відштовхуватись від принципу комунікативності, що передбачає моделювання реального процесу комунікації. Як результат, студенти володіють необхідним мінімумом мовленнєвих умінь та навичок, щоб користуватись засобами мови у спілкуванні в межах навчального матеріалу, передбачених робочою програмою та підручниками.

Принцип домінуючої ролі вправ відображається у процесі навчання через виконання великої кількості вправ, що стимулюють студентів до активної участі у комунікативному акті. Таким чином відбувається розвиток комунікативних навичок усного мовлення. Відповідно до цього принципу, значна частина часу на занятті з англійської мови приділяється активному виправленню мовлення студентів.

Принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності ефективно забезпечує навчання англійськомовного спілкування. В реальному спілкуванні людей використовуються різноманітні форми мовленнєвої взаємодії. Кожен з цих варіантів має свої особливі психологічні процеси, проте існують загальні механізми, що характерні для всіх форм мовленнєвої активності. Таким чином, одночасне оволодіння різними формами мовленнєвої діяльності сприяє комплексному розвитку мовних навичок і вмінь. Наприклад, лексичні та граматичні вміння формуються та вдосконалюються через вправи у говорінні, письмі, аудіюванні та читанні. Навички визначення основної та

додаткової інформації в тексті розвиваються як під час слухання, так і під час читання.

Принцип врахування рідної мови є ключем до передбачення складнощів, які можуть виникнути під час вивчення вимови, словникового та граматичного складників іншомовного мовлення, а також під час оволодіння правописом, орфографією та семантизацією мовного матеріалу. У контексті мовленнєвого аспекту, врахування механізмів рідної мови допомагає розкрити структуру мовних процесів і вирішити, де можливі взаємозв'язки, коригування або формування нових навичок та вмінь. Принцип врахування рідної мови реалізується через впровадження відповідних вправ у навчальний процес.

Як зазначає сучасна дослідниця Бичок А. В., навчання говоріння – це «навчання висловлювання своїх та чужих думок в усній формі за допомогою відповідних засобів мови, яка вивчається, з метою розв'язання завдань спілкування. Зазначимо, що говоріння є продуктивним видом мовленнєвої діяльності, за допомогою якої здійснюється усне вербальне спілкування. Зважаючи на те, що говоріння є одним із видів людської діяльності, воно виконує у життєдіяльності людини функцію засобу спілкування.» [3, с. 23]. Мовлення включає в себе структурні компоненти, які можуть служити орієнтирами у процесі навчання, допомагаючи розуміти важливі умови для його розвитку та продукування. Під час навчання мовлення важливо враховувати особливості процесу спілкування. Для студента, який вже на четвертому курсі, англійська мова «стає знаряддям, що дозволяє йому виражати свої думки, задовольняти інтелектуальні та емоційні потреби, досягати практичного результату.» [3 с. 23].

Сучасна вчена О. Ю. Коваль акцентує увагу на тому, що мовлення виявляє значну складність у плані структури. Окрім цього, без використання правильних граматичних елементів, лексичних одиниць та без логічного їх викладу висловлювання не може бути повноцінним. Тому варто практикувати усне мовлення для його майбутнього використання при реальних обставинах та ситуаціях [24, с. 525].

Цікавим є ще одне твердження А. В. Бичок про те, що здобувачі освіти можуть сприймати англійську мову не як засіб спілкування, а як об'єкт вивчення [3, с. 23]. У зв'язку з цим, на заняттях має бути атмосфера спілкування, а не лише контроль викладачем виконання поставлених перед студентами навчальних завдань. І оскільки говоріння є засобом здійснення усної форми спілкування, відповідним методом навчання виступає в даному випадку комунікативний.

Отже, формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів 4 курсу має мовленнєве направлення, а вільне ведення розмови є його кінцевою метою. Для цього необхідно використовувати сучасні навчальні матеріали, принципи та підходи до викладання. Серед основних дидактичних принципів є принцип наступності, системності, серед підходів – системно-діяльнісний, компетентнісний, середовищний, герменевтичний, комунікативний, методичний (відомий також як "педагогіка співробітництва"), психологічний (заснований на тренуванні комунікативних вмінь) та інші. Серед методичних принципів є принцип комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності та врахування рідної мови. Також синтез предметного та процесуального компонентів є складовою частиною процесу формування англомовної комунікативної компетентності. В сукупності це є рушієм прогресу у навчанні говоріння та продукуванні, підвищення його рівня та якості, набуття виразності мовлення, результатом чого є процес вільного та гнучкого спілкування, як під час монологу, так і діалогу. Тому щоб вивчати англійську мову ефективно, важливо організувати заняття таким чином, щоб вони відповідали вищезазначеним цілям та вимогам. Для цього потрібно використовувати підходи, які допоможуть розвивати комунікативні вміння та навички. Така побудова навчального процесу дозволяє досягти кращих результатів у володінні англомовною комунікативною компетентністю у говорінні.

1.3. Змішане навчання як форма організації процесу формування англомовної комунікативної компетентності у майбутніх філологів

У ХХІ столітті зі швидким розвитком інформаційних технологій будь-яка людина, маючи доступ до мережі «Інтернет», може бути суб'єктом навчання. Тому широкого вжитку набуває термін «змішане навчання», що поєднує такі види навчання: традиційне та з використанням інтернет-ресурсів. Це допомагає вирішувати актуальні завдання, які виникають у сучасній освіті. У процесі здобуття знань основним суб'єктом та об'єктом виступає викладач та студент. Викладач виступає як організатор навчання, що керує та пояснює різні види мовлення на заняттях. Але оскільки прогрес не стоїть на місці, важливо використовувати нові технології для досягнення кращих результатів.

Залучення інтернет-технологій та ресурсів до стандартного виду навчання комунікативної компетентності у говорінні відкриває широкі можливості для впровадження змішаного навчання у вищих навчальних закладах. Наразі вчені переконані, що такий вид навчання відзначається вже довгим історичним шляхом і передбачає поєднання звичайних методів навчання з нововведеннями. Зарубіжні вчені розглядають змішане навчання як процес, що включає в себе різні шляхи пояснення матеріалу, різні підходи до викладу і комбінацію різних видів навчання. Це також розглядається як засіб активізації студентського інтересу через можливість навчання в асинхронному режимі [49, с. 123].

Поняття «змішане навчання» та термінологія, що його описує, з'явилися в кінці 90-х років ХХ століття та не мали з самого початку точних пояснень. Вперше про таку організацію навчального процесу заговорили після роботи К. Дж. Бонка та К. Р. Грегема під назвою «Handbook of blended learning», що стала класикою серед методичних праць, де автори дали визначення поняттю «змішаного навчання», що є здобуванням знань віч-на-віч та через комп'ютерні технології. [16, с. 4]. Саме це формулювання приймається сьогодні в усіх сферах, оскільки інформаційно-комунікативні та цифрові технології все більш активно застосовуються у закладах вищої освіти. Також однією з перших

згадок про цю форму навчання був прес-реліз компанії «Interactive Learning Centers», в якому було представлено не тільки онлайн-лекції, але й курси з використанням змішаного навчання [55, с. 47].

Дослідник М. Секор зауважує, що засадою змішаного навчання є підхід до навчання, який враховує переваги тренувальних і контрольних завдань в електронному варіанті, а також допомагає підвищити рівень знань студентів і зекономити витрати на навчання [69, с. 43]. При використанні змішаного навчання комбінуються не лише технології та підручник, а й методи навчання, підходи для покращення освітніх результатів. Майже будь-яке навчання можна називати змішаним. Але на етапі розвитку освіти в сучасних умовах воно розкривається з використанням інформаційних технологій у традиційному навчанні. Виникнення змішаного навчання відбулося на фоні розвитку дистанційної освіти та використання передових технологій передачі інформації, таких як телебачення та мережа «Інтернет». Саме тому змішане навчання можна вважати наступним кроком у розвитку традиційних методів навчання [67, с. 9]. Загальноприйняте пояснення терміну «змішане навчання» відсутнє і до сьогодні. Науковці розглядають змішане навчання, або спираючись на вже запропоновані трактування іншими дослідниками, або пропонуючи власне визначення цього поняття. При змішаному навчанні дистанційне (синхронне/асинхронне) та традиційне навчання поєднуються залежно від вимог навчальної програми та запитів студентів. Протягом навчального семестру здобувачі вищої освіти регулярно відвідують традиційні заняття за попередньо затвердженим розкладом, виконують вправи на електронній платформі та можуть створювати чати, відеоконференції чи інші заходи в мережі «Інтернет» за попередньою домовленістю з викладачем [62, с. 143].

Під час синхронного дистанційного навчання викладач і студент взаємодіють одночасно, знаходячись на різних відстанях один від одного, але в тому ж часовому просторі. Головною особливістю процесу асинхронного навчання є активність студента, який може вчитися у будь-якому зручному для нього місці за власним темпом, зберігаючи індивідуальний графік. Він має

доступ до всіх важливих навчальних інтернет-ресурсів і може вести комунікацію з викладачем та іншими студентами.

Н. М. Бібік вважає, що фундаментальним елементом змішаного навчання є комбінація традиційних очних занять з освітніми електронними компонентами. Одна з основних характеристик дистанційного навчання - це віддалена взаємодія між студентами через спеціальні електронні платформи чи системи. У цих умовах можуть застосовуватися різні форми змішаного навчання, які можуть включати особисту взаємодію. Таким чином, студент самостійно обирає способи спілкування та отримання електронного навчального матеріалу, включаючи виконання вправ та їх оцінювання [4, с. 51].

У сучасному світі динаміка інтеграції змішаного навчання у вищих навчальних закладах як в Україні, так і за кордоном має позитивні тенденції, що відображає загальний рух у напрямку цифровізації. Але для прискорення цього процесу потрібен системний підхід, що відповідає новим вимогам та викликам. Н. Б. Завіниченко наголошує на тому, що шляхи здійснення навчання в рамках змішаного підходу можуть варіюватися від традиційних лекцій до використання електронних платформ та самостійної роботи. Змішане навчання іноземних мов включає гнучкість, яка дозволяє поєднувати віртуальне спілкування з обговореннями в аудиторії, обміном досвідом та індивідуальним засвоєнням матеріалу [17, с. 153]. В контексті нашого дослідження ми розглядаємо таку форму змішаного навчання, коли студенти знаходяться онлайн, а викладач має змогу керувати навчальним процесом, комбінуючи різні види роботи – з опорою на підручник та з використанням інтернет-технологій. Головна мета такого навчання полягає в розвитку у студентів компетентностей для того, щоб самостійно працювати в інформаційному просторі, аналізувати матеріал. Наразі, беручи до уваги не дуже розгалужений досвід у впровадженні змішаного навчання у говорінні англійською мовою, можна встановити певні протиріччя, з якими сучасний викладач може зіштовхнутися. Деякі вчені акцентують увагу на організації самостійної роботи студента в мережі для ефективного формування комунікативної компетентності в говорінні. Існує

платформа LMS (learning management systems), що дозволяє вибудовувати процес навчання онлайн та містить рекомендовані для викладачів ресурси для вивчення певної теми (наприклад, книги, аудіо- чи відеоматеріали) [58, с. 7]. Однак у такого перебігу навчання є ряд недоліків. Дійсно, на думку вченого Б. М. Урайта, платформи для дистанційного навчання не передбачені для того, щоб комплексно розвивати соціальні та когнітивні навички у студентів, які є важливими для формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні. Тому практика навчання, що є контрольованою, повинна стати обов'язковою складовою навчального процесу [71, с. 66]. Навіть постійний доступ студентів до освітніх онлайн-ресурсів для вдосконалення лексичних навичок та практики усного мовлення англійською мовою не завжди свідчить про те, що під час дистанційних синхронних занять викладач зможе уникнути використання традиційної форми фронтального навчання та не витратить час на повторення вже пройденого студентами матеріалу. Доступ до електронних носіїв дозволяє студентам повертатися до інформації, яка була розглянута під час лекцій, але це не завжди може бути опорою до самостійного його засвоєння.

А. Верден вважає, що ефективна організація часу в аудиторії та взаємодія з викладачем може стати поштовхом для розвитку англомовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів бакалаврату. У дослідженні «Investigating the use of a Flipped Approach to grammar Input in English as a Foreign language» науковець розглядає можливість вивчення теоретичної частини поза межами аудиторії, що дозволяє викладачу приділяти більше уваги практичному відпрацюванню знань. А. Верден також відводить ключову роль практичним заняттям face-to-face з викладачем [70, 58].

Необхідно впроваджувати форму змішаного навчання, базуючись на таких основних елементах:

- роль студентів та роль викладача у процесі формування комунікативної компетентності;
- організація навчального процесу в онлайн-режимі;
- організація навчального процесу в аудиторному режимі.

Одним із найважливіших складників змішаного навчання є електронне навчання. В основі такого навчання – процес з використанням сучасних електронних освітніх ресурсів, які стають дієвими інструментами в руках викладача. До цих ресурсів можна віднести електронні копії навчального матеріалу, електронні інтерактивні підручники, систему комп'ютерного тестування, мультимедійні презентації, комп'ютерні тренажери, ігрові технології, навчальні програми, мобільні додатки та ін. [68, с. 38]. Відомо, що E-learning впроваджує використання мультимедійних технологій у навчанні. За допомогою комп'ютерних технологій відбувається автоматизування багатьох процесів. Наприклад, під час перевірки вправ, в залежності від їх результатів, програма автоматично направляє студентів на більш складний рівень, чи пропонує їм повторно пройти тему заняття. Значне досягнення комп'ютерних технологій у навчанні говорінню в тому, що студент може додати аудіокоментар, створити відео, застосувати звукові ефекти, вставити зображення чи символи. Навчання стає творчим процесом, під час якого можна проявити ініціативність, фантазію, вміння виробляти нові, оригінальні ідеї та втілювати їх [50, с. 34]. Електронне навчання розкриває широкий діапазон методів та додатків, тим самим допомагає розширити навички та знання студентів у новому напрямку. Воно стає звичайним інструментом для кожного, хто має комп'ютер та інтернет, і надає студентам можливість самостійно читати та аналізувати інформацію, створювати власні висловлювання, обирати види діяльності, в залежності від навчального та особистого розкладу, обирати варіанти у режимі навантаження, темпу, інтересів.

У змішаному освітньому процесі навчальний матеріал представлено і в електронному вигляді, і в друкованих виданнях. Це дає можливість студентам обирати індивідуальний режим вивчення іноземної мови. З огляду на поєднання різних форм роботи враховуються індивідуальні можливості студентів. Змішане навчання суттєво зберігає час аудиторних занять викладача [31, с. 54].

Змішане навчання у вузі здатне підвищити результативність одного із видів мовленнєвої діяльності (говоріння) та створити ефективні умови для

практичного володіння ним, якщо в процесі навчання дотримуватися таких умов:

- викладач враховує інтереси та вимоги студентів, тенденцію їх мислення;
- зважати на мотивацію студентів, яка направлена, перш за все, на реалізацію професійних пізнавальних інтересів;
- на основі комунікативно-орієнтованого навчання відбувається взаємозв'язане навчання всіх видів мовленнєвої діяльності, у тому числі й говорінню;
- при комунікативно-орієнтованому навчанні англійської мови особлива увага приділяється виробленню не рецептивних умінь та навичок (розуміння, читання, переклад), а виробленню продуктивних умінь та навичок (усне мовлення, говоріння, аудіювання, побудова діалогів та монологічних висловлювань) [44, с. 284];
- навчальний аудіоматеріал повинен бути цікавим, насичений інформацією, жанрово та тематично різноманітним, із наявністю відеоматеріалів, тобто мультимедійних засобів; подача такого матеріалу повинна бути упорядкованою, з різними типами вправами;
- процес навчання англійської мови є інтерактивною діалоговою творчістю викладача і студентів на фоні систематичного оцінювання та заохочення успіхів студентів.

Формат змішаного навчання за умови, коли і студенти, і викладач спільно працюють в аудиторії, дозволяє розвивати, вдосконалювати та реалізовувати комунікативну орієнтованість іноземної мови, використовуючи наступні види діяльності:

1) Проведення у чаті круглих столів та форумів за участю іноземних громадян, носіїв мови. Беручи участь у таких заходах, студенти четвертого курсу, крім формування професійних компетентностей, удосконалюють формування англомовної комунікативної компетентності, зокрема, розвивають навички монологічного та діалогічного мовлення, розвивають уміння розуміти співбесідника на слух, відповідати на його запитання, вільно спілкуватися на

актуальні теми зі сфери своєї професійної діяльності, наводити переконливі обґрунтовані аргументи та виражати власну думку. За допомогою сучасних платформ (Zoom, Google Meet, відеодзвінки в Telegram та Viber) можна значно збільшити кількість учасників заходів наукового та культурно-виховного спрямування. Зокрема в якості носіїв мови можуть бути запрошені іноземні студенти, які навчаються за англomовними програмами. Це дозволяє створити реальну ситуацію міжкультурної комунікації.

2) Використання ігрових комп'ютерних елементів навчального процесу підвищує мотивацію студентів та знижує психологічне напруження протягом заняття, а також позитивно вплине на процес формування комунікативної компетентності студентів. Особливо актуальними є різні навчальні додатки, такі як Lingualeo, Duolingo, Quizlet, Memrise, Learningapps, Ewa та інші. Користуючись цими додатками, студенти можуть продуктивно засвоїти лексичний запас базового та більш ніж базового рівня, пройти тестові завдання, виконати вправи різних видів та рівнів складності.

3) Участь у проектах різної тематики та спрямованості. Наприклад, порівняння системи освіти України та Британії. В контексті формування англomовної комунікативної компетентності проектна діяльність розвиває у студентів вміння пояснювати отриману інформацію з урахуванням мовленнєвої ситуації та коректно визначати напрямки взаємодії при роботі в команді, здатність вибудовувати раціональний діалог в процесі спілкування, а також навички презентації результатів власної дослідницької роботи англійською мовою [56, с. 191].

4) Використання можливостей соціальних мереж та месенджерів для комунікації не тільки всередині групи, але також і з носіями мови. Студенти зазвичай використовують різні види найбільш популярних месенджерів та соціальних мереж, в тому числі іноземних. Вправи, направлені на спілкування з носіями мови у соціальних мережах (наприклад, проведення опитування за тематикою «Healthy way of life», «Student's life» тощо), передбачають дистанційний формат комунікації. Такі вправи скеровані на формування

англомовної комунікативної компетентності студентів, розвиток навичок розпочати спілкування з певної теми та уміти підтримати комунікацію, вміння описувати та обговорювати окреслене коло питань, здатність чітко формулювати запитання та трактувати відповіді іноземною мовою.

5) Збільшення кількості цифрових аудіо-, відео- та інших матеріалів. Перегляд англломовних відеозаписів, фільмів, прослуховування аудіо– (підкастів, телепрограм, TED talks, YouTube-роликів, автентичних художніх та документальних фільмів) та виконання завдань на різних платформах, таких як Moodle, Edmodo та ін., на яких викладач може створити багато інтерактивних завдань різного рівня складності.

Більшість дослідників мають спільну точку зору про те, що використання інформаційних технологій у навчанні є надзвичайно ефективним, продуктивним, оскільки вони не лише полегшують доступ до інформації, але й дозволяють самостійно організувати співпрацю учасників навчального процесу. О. Ю. Хоменко, досліджуючи недоліки та переваги обох форм навчання (класичної та змішаної), підкреслює, що оскільки змішане навчання є комбінацією двох форм, то вона є більш продуктивною. Це є збалансованим поєднанням аудиторного, самостійного навчання з навчанням у віртуальній сфері для збільшення ефективності всього процесу засвоєння знань. Змішана форма має як засоби для навчання в режимі онлайн (відео-конференції, чати), так і в режимі офлайн (друковані видання, аудіо– та відеоматеріали) [51, с. 31].

Отже, чітко організована форма змішаного навчання забезпечить більш результативну, в порівнянні з іншими формами навчання, збалансованість дистанційного та живого спілкування. Це сприяє у студентів поступовому розвитку компетентностей самостійного навчання у цифровому освітньому середовищі. Підвищення різноманітності джерел навчальної інформації, мультимедійність подачі матеріалу, гнучкість режиму роботи підвищує навчальну мотивацію та результативність освітнього процесу. Форма змішаного навчання не відкидає те ефективне і продуктивне, що має традиційна форма, а, навпаки, вдосконалює її можливості.

РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ГОВОРІННІ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ 4 КУРСУ

2.1. Відбір навчального матеріалу та форм і методів змішаного навчання для набуття англomовної комунікативної компетентності у говорінні

Формування англomовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів відбувається під час навчального процесу, який визначається як педагогічна система та як форма організації взаємодії. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу та узагальнивши педагогічний досвід, можна стверджувати, що для розвитку навичок говоріння необхідно використовувати комунікативно-направлену методикау в навчанні студентів філологічного напрямку. Це активні методи навчання, під якими ми розуміємо види завдань, що активізують розумову діяльність студентів та виробляють навички самостійної роботи і забезпечують підтримку уваги. Але в першу чергу ці методи розвивають навички говоріння.

Існує велика кількість педагогічних умов та стратегій організації процесу навчання, які зазвичай обирають для більш ефективного вивчення англійської мови. Принцип комунікативної направленості домінує у всіх основних етапах організації навчання говорінню. Вся система роботи викладача має бути направлена на створення у студентів мотиваційної потреби в англomовленнєвій діяльності. Мовленнєва діяльність у процесі роботи над мовним матеріалом повинна носити комунікативний характер. Ситуація та мовлення тісно пов'язані між собою, адже мовлення розвивається через ситуації [35, с. 128]. При внесенні мовленнєвого матеріалу в програму навчання варто проаналізувати кожен фразу щодо реальності її появи в повсякденних процесах усного мовлення.

Усі види діяльності, які сприяють активному формуванню навичок говоріння, як правило, спираються на мовленнєву діяльність та мовленнєві вправи. Вони мають потужне значення у розвитку комунікативної

компетентності та комунікативних навичок. А стратегії ж наслідування, зазубрювання та постійного повторення вправ в основному стосуються оволодіння мовою та її структур, а не використання засобів цієї мови. У межах комунікативного підходу викладання англійської мови рекомендують здійснювати через спілкування та з допомогою спілкування. Ґрунтовні досягнення, які засновані на багаторічному досвіді викладачів в області викладання іноземних мов, допомагають сформувати та розвивати комунікативну компетентність в говорінні студентів. О. П. Савченко зауважує, що викладачу необхідно усвідомлювати, що аудиторія – це те середовище, в якому студенти, що вивчають англійську мову, можуть одразу використовувати знання на практиці та вдосконалювати свої навички [41]. Навчальний процес повинен бути побудований таким чином, щоб не було лише запам'ятовування певних мовленнєвих блоків, текстів та шаблонних реплік, що використовуються у стандартних ситуаціях спілкування. Говориться про уміння вільно комбінувати мовні одиниці в різноманітних активних ситуаціях спілкування. Створюючи для цього певні лінгводидактичні та педагогічні умови, слід мотивувати студентів до спілкування в парах та групах. Такі види діяльності розвивають комунікативну компетентність у говорінні, оскільки вони дають студентам більше можливостей для спілкування. Здобувачі відчують впевненість у мовних навичках, успішно долають мовний бар'єр, оволодівають мовою, оскільки ці фактори вважаються основними перешкодами у формуванні навичок говоріння [17, с. 126].

Робота в парах чи групах посилює взаємодію між студентами та скорочує тривалість мовлення викладача в аудиторії. Такий метод навчання через взаємодію ставить студентів в основне положення та спростовує традиційну схему навчальної взаємодії: починання викладача – відповідь студента – оцінювання відповіді викладачем. Створення комунікативної ситуації відповідно до навчальної проблеми сприяє формуванню комунікативної компетенції студентів в говорінні на основі їх взаємодії. Під комунікативною ситуацією маємо на увазі цілість конкретних об'єктивних та суб'єктивних

факторів, умов, обставин, відносин, в основі яких розвивається комунікація [24, с. 526]. У формуванні комунікативної ситуації викладач враховує місце, час, учасників, ціль, предмет, завдання, предмет комунікації, а також зміст матеріалу та розробляє характерні ситуації, що формують конкретні, певні навички говоріння. Дослідження та спостереження багатьох педагогів та методистів показали, що викладачі, які впроваджують у роботі більш тісну взаємодію між здобувачами освіти в групі, досягають позитивних та ефективних результатів і готують компетентних фахівців, які вільно володіють англійською мовою [34, с. 267].

Якість формування комунікативної компетентності у говорінні залежить від навчально-дидактичних матеріалів, які готує викладач, а саме: відбору текстів, завдань, веб-ресурсів, навчальних онлайн-платформ, чатів тощо. У цьому процесі роботи викладач обов'язково повинен звертати увагу на деякі важливі аспекти пошуку. По-перше, чи можуть ці матеріали зацікавити студентів, пробудити в них допитливість та змотивувати їх для самостійного виконання завдань. По-друге, чи збігаються вони з досвідом та знаннями студентів. По-третє, чи налаштовані цілі переважно на комунікацію. По-четверте, чи орієнтовані цілі та засоби на успіх, тобто чи вони зрозумілі студентам, реалістичні, корисні та адаптовані до рівня здобувачів. Також у відборі навчального матеріалу важливим є розуміння, чи є навчальні матеріали досконалим прикладом природного використання мови; чи окреслено можливість вибору у змісті, завданнях та методах роботи; чи збалансовані завдання щодо комунікативної діяльності. Слід аналізувати матеріал на предмет різноманітності, щоб виключити повторюваність завдань. Навчальні матеріали оформляються так, щоб робота студентів була спрямована на самостійне опрацювання, якщо це необхідно, та на оцінювання власних результатів.

Необхідно регулярно адаптовувати навчальні матеріали, враховуючи рівень володіння мови та підготовку студентів. Що стосується традиційних форм навчання та підручників, результативність навчання може вимагати

деяких змін, наприклад, створення діалогів (заміна діалогів на більш спонтанне мовлення); додавання першоджерельних текстів та більш реалістичних і оригінальних завдань, щоб зробити навчання більш змістовним. В сучасній практиці використовується чимала кількість взаємопов'язаних методів та підходів, що впроваджуються на заняттях з практичного курсу англійської мови.

У процесі підготовки мовленнєвого матеріалу до програми треба звертати увагу на кожен фразу щодо її появи в мовленнєвій діяльності під час усного спілкування. При дотриманні принципу комунікативної спрямованості вся система роботи викладача повинна підпорядковуватися створенню у студента умотивованої потреби в мовленнєвій діяльності [42, с. 278]. Під час розробок мовного матеріалу слід враховувати те, щоб мовні комбінації (наскільки це можливо) носили комунікативний характер. Мотиваційний компонент, на думку дослідників, вказує на пізнавально-комунікативну потребу, інтерес до спілкування іноземною мовою в умовах змішаного навчання. Поява такої комунікативної необхідності та інтересу до спілкування спонукає студентів до створення власних висловлювань та вимагає певного формування мовленнєвих умінь, таких як говоріння, які реалізуються в лінгвістичному компоненті англомовної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Засади усного спілкування становить комунікативна ситуація, яка тісно пов'язана з мовленням. Мова розвивається через ситуації спілкування та є невіддільною від них. Ситуації спілкування є динамічним процесом, перебіг мовлення змінюються в залежності від них, а кожна репліка формує ситуацію. Саме ситуації, в основі яких комбінуються декілька тем, є пріоритетними для відбору мовленнєвого матеріалу. Тому методично не є правильним обирати одну тему та ділити її на кілька ситуацій. Комбінації різних тем залежать від змістових взаємозв'язків. На цьому етапі роботи акцентується увага не на тематичних ситуаціях, а перевагу надають їх змісту. Таким чином, викладач повинен навчати не тільки умінню створювати усні висловлювання, а й реалізовувати відповідну рольову поведінку в процесі спілкування.

Оскільки говоріння як вільне спілкування є кінцевою метою формування англomовної комунікативної компетентності, необхідно здійснювати відбір та розробку різнопланових вправ та завдань для розвитку навичок мовленнєвої діяльності. Навчання говорінню включає також розвиток умінь монологічного та діалогічного мовлення, який характеризується певним арсеналом навичок та особливостями їх формування. Структура монологічного висловлювання має такі рівні: рівень речення (фрази), де думка тільки називається, але не розкривається, рівень понадфразової єдності, коли думка послідовно розвивається, та рівень розгорнутого тексту, під час якого монологічне висловлювання може комбінувати різні поєднання комунікативних типів мовлення. Також монологічне мовлення може бути підготовленим та непідготовленим.

В. Г. Редько визначає три групи вправ для оволодіння навичками монологічного мовлення, до яких відносить «підготовчі вправи (створення окремих висловлювань, що ґрунтується на запам'ятовуванні певних структур для їх подальшої трансформації та доповнень необхідним лексичним матеріалом); умовно-мовленнєві вправи на рівні надфразової єдності або мікромонологів (створення мікромонологів самостійно з використанням вже відомих одиниць мови, тренування у об'єднанні речень у логічну послідовність); умовно-мовленнєві та мовленнєві завдання на рівні тексту (продукування підготовлених та непідготовлених висловлювань - описування зображень, коментування відео, представлення власної точки зору тощо.)» [31, 146].

Науковець М. І. Бурак виділяє два етапи формування англomовної комунікативної компетентності у говорінні:

- Підготовчий. Відбувається самостійне знайомство з матеріалами на набуття англomовної компетентності у говорінні, їх пошук та подальший аналіз.
- Основний. Визначений акцент на набутті навичок говоріння та паралельних умінь [8, с. 107-8].

На кожному із вказаних етапів формування комунікативної компетентності у говорінні доцільним є використання окремого виду вправ – підготовчих (мовних, некомунікативних, передмовленнєвих), умовно-мовленнєвих (умовно-комунікативних) та мовленнєвих (комунікативних). Правильно сформоване мовлення неможливе без комплексного впровадження всіх зазначених видів вправ, що відтворюють різні компоненти англомовної комунікативної компетенції.

У першу чергу варто зазначити, що процес спілкування англійською мовою передбачає сукупність вивчених мовних засобів та мовленнєвих прийомів. Такий матеріал зосереджено у підручниках від «Oxford University Press». Студенти IV курсу навчаються за підручником «New English file: Upper-Intermediate» [64]. У ньому велику увагу приділено розвитку говоріння. Чітко продуманий комплекс вправ, які згруповані в певні блоки: 1) reading, 2) vocabulary, 3) listening, 4) pronunciation, 5) speaking. Досить результативними є вправи на поєднання різних видів діяльності, наприклад: 1) Reading and listening; 2) Speaking and listening; 3) Speaking and writing. Заняття у підручнику розраховані на 60 годин, що дає можливість використовувати даний обсяг матеріалу в якості короткого інтенсивного курсу.

Продуктивність використання компонентів англомовної комунікативної компетентності полягає у збільшенні потенціалу студентів використовувати англійську мову як інструмент спілкування. Комунікативна компетентність студентів цілеспрямовано удосконалюється через різноманітні форми, методи та прийоми роботи на заняттях, а також на факультативах та різних заходах. Для ефективного формування комунікативної компетентності викладач англійської мови має здійснити відбір тих методів та завдань, які він запропонує студентам на заняттях, враховуючи соціальні практики, культурні цінності, комунікативний контекст мови, що вивчається. Студенти проявляють здатність до відтворення реальних ситуацій спілкування, реалізуючи конкретні комунікативні функції відповідно до певного культурного контексту. Так як студенти IV курсу навчаються за вищезгаданим підручником «New

English file: Upper-Intermediate», то розглянуті види вправ представимо на матеріалі даного видання.

Мовні вправи – це такі завдання, що окреслюють дослідження та тренування мовних елементів поза засадами мовленнєвої комунікації. В методичній літературі мовні вправи відносять до підготовчих або «передмовленнєвих». Вони зосереджують увагу студентів не тільки на комунікативному змісті висловлювань, а й на мовних комбінаціях. Ці вправи допомагають у процесі розвитку граматичних та лексичних знань та навичок, без яких неможливим буде формування процесу говоріння.

Навчання монологічного мовлення формує вміння об'єднувати зразки мовленнєвої діяльності у понадфразову єдність та створювати розгорнуті тексти. Підготовчі вправи також розподіляються на кілька видів:

– вправи на поєднання засобів мови рівня фрази в одну понадфразову єдність (наприклад, за підручником «New English file: Upper-Intermediate» перед читанням тексту викладач звертається до студентів і, використавши запропоноване до цієї теми твердження, пропонує висловити власну думку про те, що може сказати підпис про його власника (What your signature says about you? [64, с. 8]). Студенти повинні сформулювати власну думку, використовуючи той лексичний потенціал з англійської мови, яким вони володіли до вивчення поточної теми. Побудовані здобувачами освіти фрази вважаються правильними, якщо вони фактично відповідають темі і правильно оформлені у мовному аспекті. Враховується самостійність та оригінальність висловлювання: викладач лише озвучує тему, визначає загальний напрямок думки, а вибір фактичного контексту залишається вільним для студентів;

– вправи на самостійну побудову висловлювань понадфразового рівня за зразком монолога викладача чи іншого мовця (наприклад, з онлайн-ресурсу, чату, листування і т.д.), або за допомогою опори на структурно-логічну схему, чи на малюнок. В процесі вивчення тематичної лексики і граматичних структур студенти вчаться будувати власні висловлювання, які складаються із декількох речень. Викладач звертає увагу студентів на логічну послідовність побудови

речень у монолозі-зразку. Прикладом такої вправи є завдання до тексту про екстрасенсів «Can psychics really see the future?», в якому пропонують, використавши кінцівку тексту, розповісти про власного знайомого з надприродними можливостями та сформулювати кілька речень про те, що з ним трапилось: Do you know anyone who has been to a psychic? What happened? [64, с. 10].

Розвитку умінь говоріння сприяють передмовленнєві вправи, які орієнтовані на структуру речення. Носії мови не будують речення з окремих слів, а в першу чергу, поєднують словосполучення (фрази). Тому на заняттях варто приділяти увагу виконанню вправ, у яких студенти утворюють речення послідовно, крок за кроком, відповідно до структури думки. Наприклад, це може бути вправа з незакінченими реченнями, у яких треба самостійно закінчити думку. Крім того, варто наголошувати студентам IV курсу на смисловій структурі, будові речень, оскільки вони можуть засвоїти граматичні явища, але при цьому синтаксис залишиться незакріпленим.

Науковці серед підготовчих вправ виділяють граматичні та лексичні, направлені на засвоєння норм та подолання проблем граматичного чи лексичного характеру. Граматичні підготовчі вправи допомагають сформувати уміння і навички вживання конкретних граматичних форм у процесі говоріння. Слід зазначити, що такі вправи передбачають формування тільки одного граматичного явища, яке має бути максимально наочно представленим та носити комунікативний характер.

Для засвоєння нової лексики та закріплення лексичного матеріалу студентам пропонують запам'ятати англійські ідіоми та дієприкметники з опорою на зображення осіб із різними емоціями, виконавши мовні та умовно-мовленнєві вправи. Для практичних навичок використання їх у мовленні на другому етапі виконання вправи студенти обирають один із дієприкметників та використовують його у своїх висловлюваннях – діалогах з однокурсниками.

Також на засвоєння лексичного матеріалу у підручнику представлені такі види вправ: з'єднати лексичні одиниці з їх позначеннями на візуальних опорах;

квіз для закріплення лексики (за описом підібрати слово); вибрати з групи зайве за значенням слово; обрати та підкреслити слово, яке підходить до фрази; підібрати до фрази слово певної частини мови тощо. Ситуативні підготовчі вправи формують, активізують та вдосконалюють навички вживання лексико-граматичних конструкцій в мовленні. Можна виділити чотири види таких вправ: вправи-імітації, підставні, трансформаційні, репродуктивні, які розробляються з опорою на певні ситуації. Застосування даних конструкцій відбувається у реальних умовах або близьких до реальності. Вправи-імітації – це багаторазове повторення готових зразків без їх зміни чи створення нових. Вони є дуже ефективними і результативними для активізації та саморегуляції конструкцій, що вивчаються, допомагають вільно володіти мовними комбінаціями, сталими виразами та досягти ефекту вільного спілкування. При виконанні підставних вправ в задану конструкцію треба вставити лексичну одиницю, щоб надати висловлюванню іншого лексичного значення. В трансформаційних вправах студенти перетворюють лексичні одиниці та використовують її у потрібній формі. Репродуктивні вправи за характером близькі до власне мовленнєвих вправ. Прикладом таких вправ можуть бути завдання у форматі питання-відповідь (за заданими формами).

Що стосується діалогічного мовлення, то студент повинен оволодіти умінням спілкування з метою обміну інформацією, зуміти спонукати співрозмовника до виконання будь-якої дії. Студенти повинні знати, як керувати процесом спілкуванням: привернути увагу співрозмовника, перепитати, уточнити слово/думку, запитати про думку іншої людини, швидко відреагувати на репліку, підібрати слова і фрази, щоб заохочувати співрозмовника до висловлювання, виразити зацікавленість, розуміння/нерозуміння, вибачитися/подякувати, а також перервати розмову, змінити тему або предмет спілкування. У зв'язку з тим, що процес діалогу передбачає поєднання 2-х видів мовленнєвої діяльності (в основному це говоріння й аудіювання або говоріння і читання), виконання мовних (передмовленнєвих вправ) повинно бути направлене на формування і розвиток

навичок ще й цих видів мовлення. Також під час виконання вправ на підготовчому етапі відбувається формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок студентів.

Т. В. Савенко наводить приклад передмовленнєвої вправи для формування діалогічного мовлення. Так, студентам пропонується прочитати наведені нижче слова й словосполучення та заповнити таблицю відповідно зі значеннями (саме завдання для студентів 4 курсу також подається англійською мовою).

– It’s obvious that, – after all, – shall we...?, – Why don’t you...?, That’s incredible! – I’ll ... if you... – Wasn’t it extraordinary that...?, How about..., I’m sorry/afraid I can’t ...

Таблиця 2.1 Передмовленнєва вправа [40, с. 31]

Making and canceling plans and arrangements	Persuading	Showing surprise
I'm sorry/afraid I can't	It's obvious that	Wasn't it extraordinary that...?

Умовно-мовленнєві вправи – це такий тип вправ, в основі яких зазначена певна ситуація, застосовуються комунікативні задачі, які призначені для тренування мовленнєвого матеріалу в межах навчальної (умовної чи реальної, в умовах змішаного навчання) комунікації. Ці вправи є своєрідним переходом від мовного етапу до мовленнєвого, тобто комунікативного. У вправах зазначені відповіді на питання по змісту прочитаного тексту, також вміщено переказ тексту з використанням ключових слів та словосполучень, ідіоматичних виразів і фразеологізмів. Передбачено використання вправ, у яких треба здійснити заміну підкреслених словосполучень ідіомами, а також виправити помилки у запропонованому уривку чи тексті. Умовно-мовленнєві вправи на формування навичок монологічного мовлення можуть містити завдання на заповнення пропусків питальними або допоміжними словами, визначення граматичного явища на слух тощо. Ще зразком однієї умовно-мовленнєвої вправи є наступна вправа, яка передбачає формулювання емоційних відповідей людей з використанням набору лексичних одиниць з теми «*Reacting and asking for more*

information»: *Really, Oh, yes?, Yes, me too, Me neither, I know what you know* тощо. Студенти, використовуючи дані слова та словосполучення, повинні сформулювати власні висловлювання, беручи до уваги подані ситуації:

a) You are going to do «speed questioning» with other people in the class. Before you start, think of five questions to ask.

b) When your teacher says «Start», you have three minutes to talk to the person next to you. Ask and answer each other`s questions and ask for more information. When the teacher says «Change», stop and go and talk to another student.

c) Which questions were the best for finding out about other students? [64, с. 73]

Визначимо окремо види умовно-мовленнєвих та мовленнєвих вправ для формування безпосередньо навичок говоріння. Це переважно вправи з розділу «Speaking». Прикладом такої вправи є завдання на співставлення в інтерв'ю відповідей учасників діалогу з питаннями до них. При формуванні навичок діалогічного мовлення на етапі навчання реплікування викладач пропонує студентам умовно-комунікативні вправи – на імітацію, підстановку, трансформацію, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій.

До процесу побудови реплік зокрема входить:

– навчання формулювати репліку-реакцію на задану стимулюючу репліку. Викладач пропонує спонукальну репліку і рекомендує декілька прикладів реплік-реакцій на неї, продемонструвавши варіативність та різноманітність таких фраз (приклад стимулювальної фрази за підручником «New English file: Upper-Intermediate»: викладач розповідає історію із життя про незвичайну погоду в місті та пропонує студенту розказати про свій випадок з погодою у рідному місті чи в іншому, де йому довелося побувати (Тема «Stormy weather» [64, с. 40];

– навчання побудови стимулювальної репліки. Ця репліка характеризується наявністю ситуації та мовленнєвим завданням, яке озвучує

той, хто починає розмову. В умовах навчання можна рекомендувати студентам ситуацію описово, допомогти уявити її і визначити мовленнєву задачу кожного із співрозмовників, вказавши, хто повинен почати розмову. Як зразок, викладач демонструє стимулювальну репліку у формі повідомлення, запитання або спонукання. Найчастіше прикладом такої вправи за підручником «New English file» є утворення діалогів на основі обговорення теми перед прочитанням тексту. Наприклад, перед тим, як почати читати текст «The risk factor», викладач пропонує студентам обговорити тему та відповісти на кілька запитань, з яких він обирає стимулювальну репліку [64, с. 44].

Мовленнєві вправи – тип вправ, направлених на розвиток мовленнєвих умінь та передбачають використання вивченого раніше мовного матеріалу (на етапі підготовчих вправ) в умовах реальної чи умовної мовленнєвої комунікації.

Ці завдання сприяють у студентів розвитку навичок створення монологічних видів, які подаються у робочих програмах того чи іншого навчального курсу.

Це комунікативні вправи, що розвивають мовленнєві навички, які застосовуються під час повноцінного говоріння. На даному етапі студенти вчаться висловлювати власне ставлення до фактів чи подій, доводити їхню правдивість та достовірність. Відбувається збільшення обсягу висловлювання. Студенти можуть використовувати у мовленнєвій діяльності заздалегідь засвоєні словосполучення і штампи, характерні для монологічного мовлення. Наприклад, цікавою є вправа «Say this in English»: студентам треба скласти усне висловлювання, щоб відповісти на питання «Can you?» по відношенню до однієї ситуації з кількох на вибір, наприклад: *Talk about whether life is riskier today than it was in the past* [64, с. 51].

Ще один приклад вправи на поєднання стимулювальних реплік та побудову власного висловлювання. У першій частині завдання студентам пропонують обрати словосполучення, яке є стимулювальним, та дати відповідь на питання, що міститься в умові. У другій частині необхідно скласти розгорнуте монологічне висловлювання-відповідь з теми.

Did you use to do the following things when you were younger?

- play in the street
- walk to school
- go to a nearby park or playground alone or with friends
- use public transport on your own or with friends
- stay at home alone
- go swimming without an adult supervising
- use the Internet
- choose what TV programmes you want to watch
- travel in a car without a seat belt

Do you think it was safe?

Do you think it is safe for children to do them today?

Рис. 2.1. Скріншот мовленнєвої вправи з підручника «New English file: Upper-Intermediate» [64, с. 57]

Також в підручнику для IV курсу представлено мовленнєві вправи на використання закріпленої лексики. Наприклад, з теми «The psychology of music», студентам пропонують прослухати уривки гри на музичних інструментах та назвати їх.

Під час навчання діалогів викладачем або іншими студентами створюється міні-ситуація, суть якої полягає у тому, що учасники повинні взаємодіяти в залежності від певної ролі. Виконавців не обмежують використанням окремих слів чи граматичними зразками. Наприклад, це може бути розігрування простих ситуацій у магазині, аеропорту, лікарні, кафе, ресторані, кіно. Викладач може пропонувати ситуацію ще для одного етапу навчання реплікування, а саме у процесі удосконалення вмінь щодо побудови стимулюючої репліки та відповідної репліки-реакції. Зазначають комунікативні задачі для кожного з партнерів і обирають того, хто починає розмову. Студенти обмінюються репліками у парах. Ще одним етапом є навчання побудови тричленної конструкції S-R+S (стимул – реакція+стимул). Викладач пропонує ситуацію і окреслює мовленнєві завдання кожному з партнерів. Наприклад: *You invite your friend to play tennis. He refuses because of housework and asks you for help.*

Мовленнєві вправи впроваджуються також на етапі навчання побудови розгорнутого діалогу. Це наступні види завдань:

– робота з підготовленим діалогом-зразком, коли текст діалогу прописаний заздалегідь, а студенти лише мають його використовувати

(студентам пропонують ситуацію: *You invite your friend to play games. He wants to play, but he cannot come. He is very busy. You promise to help him. He either agrees or refuses*);

– побудова власного діалогу на основі діалогу-зразка (прослуховування діалогу, читання за викладачем, роз'яснення його складових частин, читання за ролями і т.п.);

– побудова власного діалогу на основі композиційно-логічної схеми;

– побудова власного діалогу на основі запропонованої ситуації.

Таким чином, мовленнєві та умовно-мовленнєві вправи сприяють навчанню реплікування, побудови діалогу за зразком чи схемою та навчання повноцінного діалогу без зразка. Виконуючи некомуникативні вправи, студенти працюють з мовним матеріалом, використовуючи його у висловлюваннях, трансформуючи його та, фокусуючись на формі, досягають автоматизму мовленнєвих операцій. Умовно-комуникативні вправи передбачають виконання мовленнєвих завдань в конкретних ситуаціях. Мовленнєве завдання у даному виді вправ є головною його ознакою, що знаходить своє відображення при певних обставинах. В процесі реалізації комуникативних вправ покращуються навички та вміння, набуті студентами на попередніх етапах навчання діалогу [40, с. 531].

Усі вправи мають відповідати певним вимогам, серед яких є обов'язкові компоненти: завдання, виконання завдання та його контроль. У вправах також пропонуються форми контролю: індивідуальний, тобто перевірка здійснюється викладачем, самоконтроль (за наявності ключа) та взаємоконтроль (у парах за наявності ключа). Як уже було зазначено, досить результативними є вправи для формування комуникативної компетентності в говорінні, у яких поєднуються різні види мовленнєвої діяльності. Наприклад, *reading+speaking*: прочитати початок тексту та відповісти на 2-3 запитання; *vocabulary+speaking*: прочитати 2 ситуації з теми «Уяви, що ти – лікар» та сформулювати думку про те, як ви будете діяти в певних умовах (в одного з ваших друзів кровотеча з носа або хтось обпик собі руку) [64, с. 9].

Кожне заняття за підручником має ресурси до навчання говорінню з використанням комунікативного підходу. Кожна вправа містить чіткі пояснення та інструкції щодо її виконання, додаткові підготовчі чи стимулюючі завдання, необхідний лексичний матеріал, глосарій, зорові опори, схеми чи підказки з вимови чи граматики (лексичні глосарії, міні-схеми пояснення з граматики тощо). Наприклад, перш ніж виконати мовленнєву вправу, що передбачає відповіді на запитання: «*Did you use to do the following things when you were younger?*», студентам пропонують спочатку виконати такі дії: порівняти форми теперішнього та минулого часу і викреслити неправильну комбінацію.

Крім комунікативних вправ, у підручнику вміщені оригінальні творчі завдання, щоб зацікавити студентів, зробити їх навчання ближчим до реальних ситуацій спілкування. Матеріал, представлений у «New English file», може бути використаний як короткий інтенсивний курс. Організуючи роботу на заняттях із використанням даного підручника, викладач може застосовувати інтернет-технології для створення середовища змішаного навчання.

Одночасно з традиційними навчальними матеріалами та методами, сучасні викладачі використовують технології змішаного навчання із залученням комп'ютерних та інтернет-технологій. Сьогодні існує безліч програм для навчання іноземним мовам (наприклад, інтерактивні дошки Miro, Jamboard; сайти Wordwall, Bamboozle, British council тощо), аудіозаписів, відео, які допомагають студентам удосконалювати навички сприйняття англійської мови на слух, розвивати комунікативні здібності, мінімізувати байдуже ставлення до навчання, яке зумовлене нерозумінням навчального матеріалу або наявністю прогалин у знаннях.

Розглянемо більш докладно можливості використання інформаційних технологій при змішаному навчанні, зокрема для формування навичок говоріння англійською мовою.

1. Використання медіасайтів дозволяє отримувати та обговорювати інформацію, зокрема з електронних підручників, журналів, газет та художньої

літератури. Деякі сайти, такі як Lucent Technologies, та його підрозділ Bell Labs допоможе сформувати навички аудіювання на основі автентичних звукових текстів, взятих із мережі «Інтернет».

2. Освітні платформи, такі як British council, Wordwall, Bamboozle, на наш погляд, вирішують питання взаємодії викладач-студент в режимі реального часу. На сайті British council розміщені безкоштовні онлайн-ресурси для викладання та вивчення англійської мови, найпопулярнішими з яких є Learn English та Teaching English (інформаційний центр для викладачів). Тут можна завантажити дидактичний матеріал, короткі вправи та завдання, а також повні конспекти та плани занять з метою їх використання. Виконання завдань на платформі покращує розвиток навичок говоріння. Користувачам пропонуються різноманітні курси, різнорівневі практичні завдання для покращення мовленнєвої діяльності, підготовчі вправи на формування граматичних навичок. Вправи включають поєднання відеоситуацій, теоретичних пояснень та практичних завдань для закріплення матеріалу. Це вправи для словникової роботи як True-false, заповнення пропусків тощо. Сайт наповнений цікавими статтями, журналами для читання на сучасні теми, які обговорюються в усьому світі. Для результативної роботи на занятті викладач може використовувати відео, ігри, цікаві інтерактивні завдання з розділу «Study break». Завдання розподілені за темами, при цьому враховані всі види мовленнєвої діяльності (наприклад, монологічне та діалогічне мовлення). Завдяки такій будові викладач може повністю забезпечити засвоєння студентами тем з робочої програми. Підготовлений та структурований викладачем матеріал для виконання домашніх завдань за моделлю змішаного навчання може розміщуватися на платформі British council, а після реєстрації на ній студенти можуть виконувати модулі із завданнями.

3. Відомі інтернет-браузери та пошукові системи (Google, Meta.ua, Internet Explorer) використовуються для пошуку інформації та для роботи у режимі реального часу. Така пошукова робота може бути направлена як на відпрацювання лексики, так і на удосконалення усної розмовної практики з метою висловлення власної точки зору з проблеми обговорення. Це також

доступ до інформаційних ресурсів, документів в інформаційних бібліотеках, Google-каталогах, Мета-сервісах, пошукових системах (Hotbob, Webcrawler), соціальних мережах (Facebook) та форумах. Так після кожної теми студенти самостійно знаходять в інтернеті додаткову інформацію (статті, відео, підкасти) за темою, яка вивчалась на занятті, обробляють, аналізують та представляють свій матеріал. Таким чином, мовний матеріал презентується в різних формах послідовно – текст (читання) – відео (аудіювання) – усне повідомлення (говоріння). При цьому рівень володіння комунікативними навичками значно покращується, а робота з різними джерелами змушує студентів четвертого курсу думати, аналізувати, порівнювати, критично мислити.

4. Доступ до інформаційних ресурсів аудіо-, відео- (YouTube, Tik Tok) і текстового характеру. Ресурси сервісу YouTube (відео підкасти, наприклад, пов'язані з переглядом інтерв'ю з відомими людьми), а також навчальні відеоролики за спеціальністю (лексичний, граматичний матеріал тощо). Перегляди відеороликів на вивчену тематику впроваджують у навчанні принцип варіативності, коли студенти отримують інформацію з різних джерел – текст, аудіоматеріал. Після перегляду та виконання завдань студентам пропонують питання для обговорення – підготувати відповіді на основі переглянутого матеріалу (наприклад, описати подорож до певної країни, розказати про фестиваль, на якому будь-коли довелось побувати тощо).

5. Чат-боти (mybookbot, Wikipedia-voice-bot, SlangBot и т.д.) – технологія, яка з'явилась досить нещодавно, допомагає взаємодіяти викладачам і студентам, при цьому акцент робиться на комунікацію з певної тематики.

6. Додатки з вправами, засновані на мультимедійних технологіях. Наприклад, Busuu – додаток із завданнями на різні види мовленнєвої діяльності. Формати завдань досить різноманітні: це різні аудіалоги, відеозаписи, статті, картки. Викладач формує власні навчальні плани для фіксації результатів та прогресу, а також має можливість розробити проміжні та підсумкові тести для перевірки пройденого матеріалу. Також на платформі Busuu студенти спілкуються з однолітками з інших країн. Результатом такого спілкування є

формування міжкультурної комунікативної компетентності. Ще один додаток – Memrise, в основі якого є акцент на розширення лексичного запасу та практики говоріння. Студенти та викладачі можуть обирати тему, підбирати та засвоювати фрази для того, щоб використовувати їх у ситуаціях живого спілкування. На базі програми представлено мнемонічні практики, за допомогою яких студенти можуть створювати асоціації зі словами та використовувати інтервальне повторення мовних одиниць.

7. Онлайн словники (наприклад, Oxford dictionary online, Cambridge dictionary online): така робота пов'язана з опрацюванням варіантів вимови слів на фонетичному рівні та з розвитком навичок використання лексичного активу у певному контексті; з розширенням словникового запасу шляхом трактування пояснень, списку синонімів і т.д.

8. Ресурси для обміну текстовими повідомленнями та для спілкування у мережі, які використовуються сьогодні для проведення онлайн-уроків (Google meet, Zoom, Microsoft Teams). Застовуючи такі сервіси, студенти можуть брати участь в онлайн-бесідах та конференціях, під час яких удосконалюють уміння та навички говоріння.

9. Навчальні програми та інтерактивні дошки для створення вправ (Learning Apps, Kahoot) можна використовувати для розвитку одночасно декількох навичок. Вони дають можливість продуктивно формувати різні мовленнєві ситуації, сприяють розвитку мовних навичок, допомагають доводити до автоматизму мовні та мовленнєві дії. Такі програми посилюють мотивацію та спонукають студентів до самостійної діяльності. Найбільш часто використовують флеш-ігри онлайн, електронні тренажери для розвитку навичок спілкування, моделювання мовленнєвих ситуацій та розвитку діалогічного мовлення. Найбільш зручною інтерактивною дошкою для роботи є Migo, яка дійсно дозволить взаємодіяти викладачеві і студенту з об'єктами на ній. Всі елементи можна рухати – зображення, слова; змінювати розмір, колір, форму об'єкта, зробити запис та зберегти його, щоб використовувати пізніше. У процесі роботи можна вийти в мережу «Інтернет», прослухати аудіозапис або

переглянути відео. Викладач має можливість створювати завдання самостійно, а студенти – переміщувати слова, будувати схеми, вписувати пропущені букви та ін., підкріплюючи сприйняття аудіо- та відеоматеріалу практичними діями.

Розвиток комунікативної компетентності стає в кілька разів ефективнішим за умови, коли учні потрапляють у мовне середовище. Саме інтернет надає таку можливість в аудиторії, в позааудиторний час та в самостійній роботі студента. Інтернет-технології здатні заповнити дефіцит навчального матеріалу, обсяг та складність якого необхідно варіювати та підбирати, виходячи з рівня розвитку навичок студентів на кожному етапі навчання.

Отже, засвоювати навички говоріння потрібно так, щоб за допомогою мовленнєвих висловлювань студенти вирішували ті чи інші практичні задачі, які виникають у ситуаціях, близьких ситуаціям реального мовного спілкування. На всіх етапах процесу навчання говоріння студентів повинно бути ситуативно і комунікативно скерованим. Таке поєднання допомагає формувати комунікативні навички, не змушуючи використовувати мовний матеріал та отримувати лексику в правильному контексті. З одного боку, для пошуку, опрацювання та аналізу інформації іноземною мовою можливе використання різних видів навчальних інтернет-ресурсів. З іншого боку, завдяки очній формі проведення занять, викладач може оцінити правильність виконання завдань і вчасно скоригувати подальшу навчальну діяльність завдяки безпосередньому спілкуванню зі студентами, що вкрай необхідно в процесі формування комунікативної компетентності в говорінні. Адже вміння дискутувати (проявляти ініціативу, підтримувати розмову, досягати компромісу, виражати власну точку зору, тощо) можна оцінити тільки за наявності безпосереднього контакту, тобто в умовах змішаної форми навчання.

2.2. Комплекс вправ для формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні

Протягом VII семестру нами було розроблено комплекс вправ для проведення занять в умовах змішаного навчання для формування англомовної

комунікативної компетентності у говорінні за темами робочої програми: «Celebrities», «Stress in our life», «What does the future hold?», «Men and music», «National stereotypes: truth or myth?», «Natural disasters» [39].

Представимо приклади вправ на оволодіння студентами-філологами 4 курсу діалогічного мовлення в умовах змішаного навчання.

Вправа 1. Listen to the text “*The life of celebrities*”, write down new lexical units and ask a question to groupmates using one of them so that the answer can be predicted based on the text.

Таблиця 2.2 Вправа на розвиток діалогічного мовлення

Слово чи словосполучення	Репліка-ініціювання
to criticize	Do you ... celebrities?
paparazzi	Have you ever seen a ... in your life?
advantage and disadvantage	What are the ... and ... of the lives of famous people?

Прикладом підготовчої вправи може бути прослуховування підкасту з наступним заповненням пропусків у діалогах, як вказано нижче.

Вправа 2. Listen to an audio about natural disasters on Telegram channel and fill in the gaps on the cards with the printed dialogue. Then (the communicative stage), alter the dialogue response so that the reaction to it is different (for example, changing an assertion to a negation). (Вправа представлена в Додатку А).

Вправа 3. Find out the meanings of the words from the topic and pay attention to how their meanings are explained. Ask each other how you understand the meaning of these words.

Таблиця 2.3 Матеріал до вправи 3

Barbecue	To cook food outdoors on a grill or open fire
Camp	To stay outdoors in a tent or camper for recreational purposes
Capture	To take photos or videos to preserve memories
Cruise	To travel by ship for pleasure or as a vacation experience
Explore	To travel and discover new places or activities
Hike	To go for a long walk in nature, especially in the mountains or countryside

Jet ski	To ride a small watercraft with a motor for recreational purposes
Pack	To prepare and put items into a suitcase or bag for a trip
Plan	To make arrangements or organize activities for a trip
Parasail	To be lifted into the air by a parachute while being towed by a boat
Relax	To rest or take a break from work or daily routine
Sightsee	To visit and see famous or interesting places as a tourist
Unwind	To relax and let go of stress or tension

На етапі формування самостійного вживання реплік та обмін ними, нами були розроблені завдання на основі візуальних опор з порталу «Pinterest». **Вправа 4.** Review the photos and their captions. Then continue the dialogue (provide an answer or ask a question, agree or disagree with the statement). (Викладач ставить запитання студентам, а вони дають відповідь, висловлюючи згоду, або незгоду (див. табл. 2.4)). Фото було розміщено нами на інтерактивній дошці Miro та до кожного були підібрані фрази для запитань та/або відповідей).

Таблиця 2.4 Матеріал для виконання вправи 4

Do you believe celebrities lead challenging lives? I'm quite fond of Kimila Ann Basinger. Are you a fan of hers? I'm knowledgeable about Kimila Ann Basinger's family. How about you?	Do celebrities find it simple to establish friendships? Do celebrities frequently maintain honesty when interacting with regular people?	I am interested in the backstory of how the Wednesday series was created. Which movies capture your interest?
---	---	---

Додатково до вправи 4:

Ask your friends what they find interesting about celebrity life and what they watch or read about them. Recommend something to watch.

Ask your friends what new they have heard about their favorite TV series and its actors.

На виконання завдань для побудови діалогічних єдностей запропоновано виконати наступну вправу «Character study» з теми «What does the future hold?».

Вправа 5.

Watch the YouTube video and write down the words or phrases that you associate with the material you listened to. Explain to each other why you think these words fit the situations in the video. Then, create an opening line for your conversation partner. (Посилання на відео: https://www.youtube.com/watch?v=4_WILrj474). Наприклад:

Emerging Careers: Which contemporary professions are gaining popularity among students?

Importance of Computer Science: Is computer science significant? What makes it personally interesting for you?

Education and the IT Future: Why is modern education often referred to as the future of IT?

Expanding Horizons: Do present-day students genuinely have more opportunities for advancement?

Achieving Success: What resources will aid future students in achieving greater success?

Розглянемо ще один приклад комунікативної вправи як домашнього завдання:

Вправа 6. Search for texts on the topic of natural disasters and nature protection. Read them, find out the meaning of new words or expressions and be ready for a group discussion. (Потім на занятті студенти отримують різні завдання на картках, де описана умова, що спонукає до діалогу. Наприклад, You are concerned about the problems of global changes in nature. What do you know about

it? What are your thoughts on this? What can be the consequences of natural disasters?).

Для формування навичок монологічного мовлення в умовах змішаного навчання нами було розроблено комплекс вправ, що відповіє трьом етапам навчання монологу. Однак, на першому етапі для того, щоб стимулювати студентів до створення речень на основі засвоєного раніше мовного матеріалу, ми включили вправи, які містять стимул та привертають увагу студентів до теми майбутнього монологічного висловлювання. В ролі таких стимулів виступали зображення, фотографії, комікси, цікаві факти, які були розміщені на інтерактивній дошці Miro. Для кожної вправи були передбачені різні стимули для того, щоб підтримувати мотивацію студентів та підвищити якість навчання. Крім того, для представленого комплексу вправ важливо постійно звертатись до досвіду кожного зі студентів, оскільки рівень володіння мовним матеріалом в групі різний. Кожному студенту необхідно будувати власні висловлювання з теми заняття не залежно від рівня підготовки. З теми «Globalisation and National Identity» на етапі об'єднання засобів мови у понадфразові єдності, пропонуємо наступні вправи.

Вправа 1. Answer the questions using new words.

1. *Take a look at the pictures! Which individuals do you think represent these nationalities?*

Рис. 2.2 Nationalities

1. *Choose a picture which reflects your vision of globalisation. You can draw your own picture if none of these corresponds with your idea. Explain your choice.*

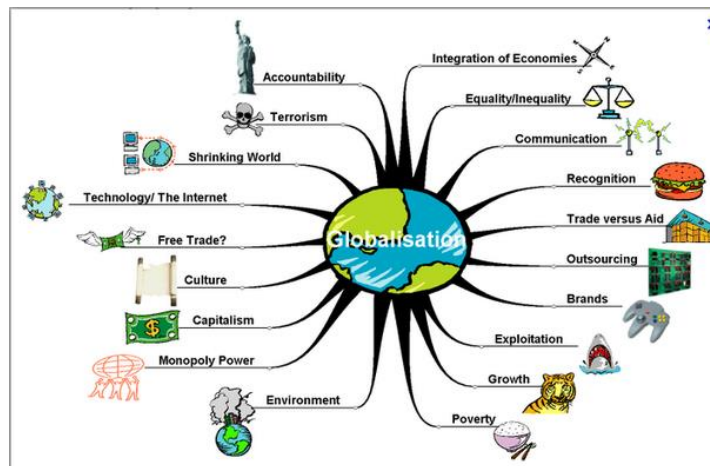

Рис. 2.3 Globalization

2. *Interactive blackboard task: When you think of the term «globalization», what comes to mind? Complete the diagrams provided. Discuss your thoughts with your classmates.*

На етапі формування монологічних висловлювань різних функціональних стилів варто провести роботу з текстом. Студенти попередньо ознайомлюються з текстом «Understanding Globalization». На базі тексту аналізують монологічні висловлювання та їх приналежність до певного смислового типу, їхню композицію та засоби зв'язку між окремими реченнями. Також відбувається ознайомлення з новою лексикою та повторення засвоєної раніше.

Вправа 1. Read the text “*Understanding Globalization*” and identify facts that demonstrate both the advantages and disadvantages of globalization. (Додаток Б)

Вправа 2. Answer the general questions based on the text.

1. *What is the author's objective?*
2. *Review the text once more and highlight the words and expressions that contribute to its logical and structural coherence.*
3. *Do you incorporate similar words in your speech? If so, what purpose do they serve?*

Вправа 3. How would you answer the following questions? You can use information from the text or express your own ideas.

1. *Can you summarize the term "globalization" in a single sentence?*
2. *What extends the scope of globalization?*

3. *According to its critics, what is at risk due to globalization?*
4. *What are the anticipated outcomes of global integration according to its proponents?*
5. *Name one or two potential its outcomes.*

Прикладами вправ, направлених на вдосконалення навички вживання слів-зв'язків у відповідності із типом монологічного висловлювання є наступні:

Вправа 1. How would you divide the following phrases by three columns: Description, Narration, Argumentation? More than one variant is possible.

At first / as a result / probably / besides / all in all / it turned out to be / at the same time / from time to time to sum up / recently I certainly / meanwhile / to begin with / nevertheless / in conclusion / though (although) / firstly / in summary secondly / as a matter of fact / finally / in other words / in suppose / on one hand / In spite of this / so/. Ця вправа була сконструйована нами на платформі для створення практичних завдань «Puzzle-English». Студенти могли використовувати ноутбуки чи планшети для її виконання за посиланням, яке надає викладач.

На етапі побудови монологічних висловлювань різних функціональних типів, розроблені вправи надавали можливість створення творчого монологічного висловлювання.

Вправа 1: «If yes or no». Test «How you understand the concept of globalization». Look through these comics. Have you got the main idea? If «yes», narrate any of these comics to your classmates as funnier as possible and get a good mark for the task! If «not», you should pay more attention to your English studies and the process of globalization.

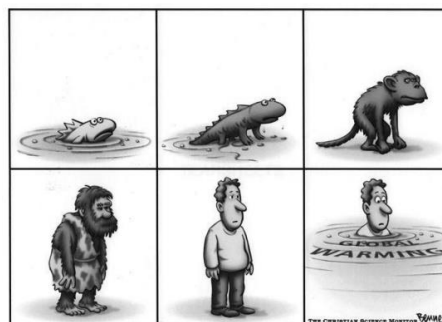

Рис. 2.4 Приклад коміксу

Заключним етапом є створенням власного монологічного висловлювання. Кожен студент має можливість обрати мовленнєву ситуацію відповідно до рівня володіння мовним матеріалом. Це може бути опис або коротке повідомлення для менш підготовлених студентів, або усний монолог-презентація для студентів з високим рівнем мотивації та сильними знаннями.

З тем “Men and Music”, “City life” нами були запропоновані наступні види вправ:

Вправа 1. Look at the photos and complete the following tasks:

1. Name the name, surname or pseudonym of the singers.
2. Make a selection of popular songs of each singer.
3. Choose one of them and characterize the musical creativity.

Рис. 2.5 Ілюстрації до вправи 1

Наступний блок занять з музики включав широкий спектр вправ з використанням сучасних технологій як доповнення до основного підручника. Він охоплює лексичний та граматичний матеріал, який студенти вивчають протягом семестру.

Приклади застосування засобів змішаного навчання проаналізуємо за змістом одного із розроблених занять на тему музики: «How music can influence person’s intelligence?» (Додаток Д). На початку заняття для того, щоб студенти пригадали вже відому їм лексику з загальної теми «Music», викладач вводить

комунікативну вправу, пропонуючи студентам кілька питань для дискусії, які є спонукальними фразами для монологу (або діалогу) студентів (додаток Б):

1. *How does listening to music affect your mood?*
2. *Does listening to different genres of music affect your mood differently?*
3. *Does the tempo of a song affect how you feel when you listen to it?*
4. *Can listening to certain types of music make you happier?*

Основна частина заняття включала такі етапи:

- перегляд відео на платформі You tube (підготовка, перегляд та обговорення);
- відповіді на питання за текстом на конструкторі завдань <https://www.baamboozle.com/>
- комунікативна вправа True/False.
- умовно-комунікативна вправа Fill in the gaps;
- відповіді на питання та фінальне обговорення тексту без опор.

Важливим етапом в роботі над відео є попереднє опрацювання лексичного матеріалу. Студентам було запропоновано прочитати нові слова для кращого розуміння змісту, а також, для ініціювання створення ними власних висловлювань, група отримала завдання скласти власні речення, використовуючи слова зі списку. Таким чином, студенти не просто ознайомилися з новими лексичними одиницями та з'ясували їх значення, а мали змогу одразу ввести їх у контекст та використати в усному мовленні:

Let's read new words for better understanding. Use these expressions to create your own sentences.

Під час перегляду відео, студенти вдруге мали змогу прослухати нову лексику та звернути увагу на значення слів та особливості їх використання. Для обговорення відео, зокрема для завдання «Питання-відповідь» ми скористалися платформою [baamboozle.com](https://www.baamboozle.com). Це конструктор завдань та ігор для навчання англійської мови. Такі вебсайти значно покращують результативність процесу сприйняття та засвоєння англійської мови та відкривають нові горизонти навчання. Акцент платформи зроблений на вивченні синтаксису та розвитку усного мовлення. Студенти можуть знайти тут різноманітні завдання,

включаючи готові тести, лексичні та граматичні вправи, аудіофайли для закріплення знань. Окрім цього, викладач може сконструювати вправу самостійно, як ми продемонстрували на занятті. Інтерфейс конструктора досить простий: студент може одразу обрати питання, щоб дати на нього відповідь, а також може переглянути питання у форматі презентації, виконати завдання на час та ін.

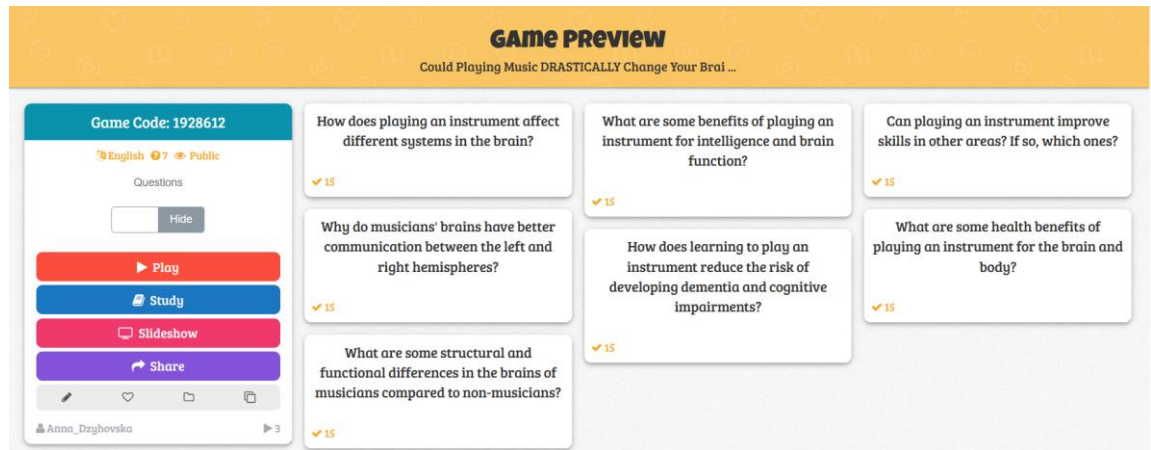

Рис. 2.6. Скріншот вправи з конструктора baamboozle.com

За підручником студенти мали виконати умовно-комунікативні вправи на побудову усного висловлювання з опорами, що були запропоновані у впр. 5.2. (b) на ст. 68 [64]: Try to complete the notes below by writing key words or phrases (див. рис. 2.7.)

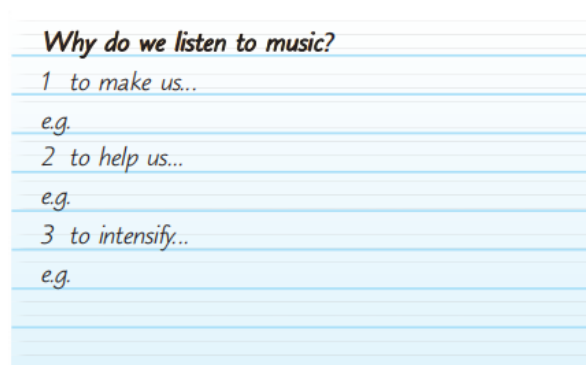

Рис. 2.7. Скріншот вправи з підручника

Серед умовно-мовленнєвих та мовленнєвих вправ, представлених у підручнику з теми «The psychology of music» для 4 курсу можна окремо визначити:

- переробити фразу, використовуючи інші слова;

- дати відповіді на запитання (в парах);
- створити та презентувати інтерв'ю;
- прослухати розповіді різних людей з теми заняття та відмітити, до кого відноситься кожна з розповідей;
- обговорення в групах (наприклад, що модно слухати сьогодні у різних країнах? Чому?);
- описати певну ситуацію за умовою та темою, що подані в завданні за планом або без нього;
- описати власну точку зору з використанням правильної граматичної форми (наприклад, висловити думку з приводу вирішення питання щодо неправомірної поведінки людей, використовуючи формулювання з *should+passive infinitive* у фразях *I think, they should be made to...*).

Після підведення підсумків заняття студенти отримали домашнє завдання. Вони мали ще раз прослухати відео вдома, вивчити нову лексику та написати власне есе на тему «How music can influence a person's life».

Представимо приклад умовно-комунікативних та комунікативних вправ з теми «Streets and Roads».

Вправа 1. Використовуючи лексику з теми за посиланням <https://learnenglish.britishcouncil.org/vocabulary/b1-b2-vocabulary/streets-roads>, підготувати розповідь з наданням вказівок щодо перебування у місті (за вибором студента).

Вправа 2. Опрацювавши матеріал «Why stress happens and how to manage it» з ресурсу <https://www.medicalnewstoday.com/articles/323324> скоротити повідомлення, передати інформації основними фразами фразами, виписати ключові слова (10-15);

Вправа 3. Прочитати діалог на тему: «Big natural disasters» та викласти його зміст в монологічній формі: <https://english.org.ua/dialog-na-temu-stihijni-liha> (Додаток В).

Крім проведених занять з вказаних тем, в робочій програмі IV курсу передбачено проведення занять з домашнього читання. Робота з текстом

«The Gift of the Magi» by O. Henry здійснювалась поетапно з використанням Інтернет-технологій. Перш ніж перейти до опису завдань, хочемо звернути увагу на етапи роботи:

1. Відбір лексичного, граматичного та мовленнєвого матеріалу. Під час пошуку можливостей активізації роботи студентів з використанням інтернет-технологій слід звертати увагу на те, щоб вправи та матеріал для них відповідали тематиці занять, а також рівню підготовки. Важливо, щоб тексти, відео та аудіозаписи були цікаві студентам в залежності від їх віку, інтересів тощо. Спектр розмовних тем, які пропонуються для вивчення на 4 курсі, є досить різноманітним, що вимагає розвитку навичок говоріння. Для цього, на нашу думку, варто використовувати на заняттях умовно-комунікативні та комунікативні вправи, які сприяють формуванню та автоматизації мовленнєвих навичок як основи говоріння.

Вміння студентів гнучко та впевнено спілкуватись мають бути сформовані не лише для спілкування у типових ситуаціях та на основі вивчених тем, але й у нестандартних комунікативних ситуаціях, де студенти зможуть застосувати вміння долати труднощі під час сприйняття та передачі інформації. Крім того, метою навчання англійської мови на четвертому курсі є формування соціокультурної компетентності, отримання нових знань про країну, традиції її мешканців та культурні особливості.

2. Відбір готових вправ та створення нових. На цьому етапі відбувся пошук ресурсів у мережі «Інтернет» для виконання студентами вже готових вправ, а також створення інтерактивних комунікативних завдань на платформах та за допомогою мобільних додатків.

3. Етап проведення занять із застосуванням інтернет-технологій. Під час роботи над читанням новели О. Henry «The Gift of the Magi», студентам було запропоновано завдання знайти в мережі інформацію про письменника, обрати один цікавий факт з його біографії та розповісти це на занятті. Студенти також мали можливість створити mind-map, щоб зазначити основні події з його життя.

Роботи над змістом новели передбачала виконання різних видів вправ на формування навичок говоріння:

1. На закріплення лексичного матеріалу:

- Match words with Ukrainian translation. З'єднати англійські слова та фрази з українським відповідником.
- Match words with their definitions. З'єднати слово та його значення.
- Match words with their translation. Підібрати переклад до кожного зі слів.
- Fill in the gaps. Заповнити пропуски у реченнях відповідними словами.

Зі студентами було проведено ще одне заняття на тему «For and against essay», використовуючи дошку Miro. Перевагою такого змішаного формату є те, що матеріал залишається у вільному доступі для студентів протягом заняття та після нього. Вони можуть пригадати потрібну інформацію чи виконати певні дії з матеріалом в будь-який час та в будь-якому місці. Дошка представляє собою односторінковий сайт, на якому розміщені зображення, тексти та скріни для візуалізації інформації та завдань. На початку заняття студенти засвоюють поняття «For and against essay» та його структуру. Далі студенти мали змогу прочитати есе на актуальну та цікаву для них тему «Are women better drivers than men?». Тематика есе підібрана вдало, оскільки передбачає висловлювання студентами різних думок з цього приводу, що допоможе підвищити мотивацію та бажання вступати в діалог з одногрупниками. Окрім цього, запропонована тема є яскравим прикладом того, яку тематику можуть обрати студенти для написання власних робіт. Після прочитання есе, студенти виконували дві вправи для того, щоб з'ясувати його будову.

Вдалим прикладом поєднання окремих фраз у речення є вправа, яку виконали студенти, спираючись на зміст прочитаного тексту. Потрібно було використати слова з тексту, такі як *however, although, such as, firstly, the fact that*, щоб поєднати 2 речення для вираження певного відтінку значення (наприклад, контрасту, протиріччя та ін.).

На практичних заняттях з англійської мови у процесі самостійної роботи студенти 4 курсу користувалися інтернет-ресурсами та браузерами, такими як

Microsoft Internet Explorer, Google Chrome та Apple Safari. Виконання інтернет-завдань включає три етапи:

1. Етап підготовки, під час якого відбувається засвоєння нової лексики та повторення раніше вивченої, а також налаштування студентів на продуктивну роботу на наступних етапах. Також студенти розуміють мету поставлених перед ними завдань.
2. Основний етап роботи, зокрема в мережі «Інтернет» – пошук інформації, читання текстів, тренування письма, заповнення бланків з тестами тощо.
3. Заключний етап. Студенти обмінюються отриманою інформацією один з одним та з викладачем, обговорюють знайдений матеріал та підводять підсумки заняття.

Отже, вищезазначений комплекс вправ включає в себе мовні, мовленнєві та умовно-мовленнєві вправи, направлені на розвиток англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів 4 курсу в умовах змішаного навчання. Даний формат передбачає ефективне використання інтернет-технологій, які надають можливість заглиблюватися в англомовне середовище за допомогою різноманітних наявних вправ, інтерактивних платформ і дошок та можливості спілкування з носіями мови в будь-який час.

2.3. Аналіз результатів апробації щодо ефективності запропонованого комплексу вправ

Апробація була проведена зі студентами IV курсу 446 групи Чорноморського національного університету ім. Петра Могили. Відповідно до задач дослідження, в даному параграфі ми представимо етапи організації та результати роботи з формування англомовної комунікативної компетентності студентів-філологів. Мета дослідження попередньо визначила характер основних задач, які були вирішені в ході апробації:

– визначити початковий рівень сформованості англомовної комунікативної компетентності в говорінні студентів IV курсу;

– окреслити теми, за якими студенти будуть проходити навчання, спираючись на робочу програму курсу «Практичний курс англійської мови» [39] та підручник «New English file» рівня Upper-Intermediate [64].

– розробити та представити комплекс вправ з використанням інформаційних та інтернет-технологій у поєднанні з вправами із підручника для проведення практичних занять;

– апробувати теоретичну частину дипломної роботи з подальшою публікацією тез на тему «Формування іншомовної компетентності у майбутніх філологів: теоретичний аспект»;

– проаналізувати результати та підтвердити ефективність формування англійської комунікативної компетентності у говорінні за допомогою впровадження комплексу вправ з використанням інтернет-технологій.

У дослідженні ми керувались поетапним підходом, відповідно до якого апробація здійснювалася в два етапи (основний, заключний), кожному з яких відповідали наступні етапи (констатуючий, контрольний).

Для оцінювання рівня сформованості англійської комунікативної компетентності в говорінні студентів-філологів IV курсу при проведенні зрізів знань до та після апробації було застосовано критеріальний підхід. Критерії враховувалися на основі показників оцінювання, наведених у робочій програмі з предмету та в Загальноєвропейських Рекомендаціях Ради Європи.

Вивчення рівня сформованості навичок говоріння здійснювалось на основі компонентів цього виду мовленнєвої діяльності, виділених у першому розділі даного дослідження: лінгвістичного (лексика, граматики) та мовленнєвого (монологічне та діалогічне мовлення) за допомогою спеціально розроблених вправ, що включали тестові завдання, бесіду за ситуацією та складання діалогів.

Так, аналіз лінгвістичного компонента мовленнєвої компетентності містив у собі перелік тестових завдань для перевірки рівня засвоєння лексичного та граматичного матеріалу. Метою є виявлення знань матеріалу попередніх 2-х тем. Для визначення показників мовної компетентності у студентів (володіння

лексикою та граматиною) були використані такі види тестових завдань: завдання на множинний вибір та на заповнення пропусків.

Перевірка лексики та завдань з граматики (всього 15 завдань) оцінювались по 1 балу за кожне правильно виконане завдання. На констатуючому етапі було проведено тестування за темами «Celebrities», «Media and you» та граматичного матеріалу, зокрема, з тем «Future perfect and future continuous», «Conditionals», «Past modals». На контрольному етапі студенти виконали тест з лексики тематичного блоку «Men and music» та тем з граматики «Verbs of senses», «Structures after wish». Для визначення показників мовленнєвої компетентності, що зумовлює володіння говорінням, як видом мовленнєвої діяльності, перевірялись такі уміння: грамотно будувати монологічне висловлювання, брати участь у діалозі, відповідати на запитання тощо.

Для перевірки навичок монологічного мовлення було використано роздатковий матеріал з завданням, у якому студентам треба підготувати власне висловлювання на основі ситуації, що була запропонована:

1. На констатуючому етапі: *Do you think music can affect a person's mood? How?*

2. На контрольному етапі: *Let's imagine you attended a concert by the American band Twenty One Pilots, and here's how you can talk about your impressions using the words you learned on our lessons.*

На підготовку завдання було відведено 5 хвилин. Критерії оцінювання цього завдання включали наявність відповіді, дотримання логічної послідовності, відповідність висловлювання зазначеній темі, дотримання граматичних та фонетичних норм висловлювання. За першим критерієм студенти могли отримати до 1 бала (тобто відповідь або є, або її немає), однак, якщо студент отримував менше 1 бала за першим критерієм, інші критерії не оцінювались. За наступні 2 критерії студенти могли отримати до 3-х балів. Максимальний бал за останні критерії складає 4. За загальною кількістю набраних балів визначався рівень сформованості навичок монологічного

мовлення: 11-15 балів — високий (просунутий) рівень; 6-10 балів — середній (функціональний, креативний) рівень; 1–5 балів — низький (базовий) рівень.

Демо розшифровку критеріїв:

Високий рівень – виражає думку самостійно, не спираючись на опори чи шаблони, відповідає розгорнутими реченнями, практично не робить помилок.

Середній рівень –думки виражає самостійно або спираючись на шаблон, відповідає розгорнутими реченнями, робить незначну кількість помилок, компенсує це хорошими лексичними знаннями.

Базовий рівень – виникають значні труднощі під час вираження думки, створює висловлювання, тільки спираючись на шаблон, відповідає простими реченнями або зовсім не може побудувати повноцінне речення, робить велику кількість помилок, які не може компенсувати знаннями лексики.

Окремим аспектом розробленої нами діагностики була перевірка рівня сформованості уміння вживати діалогічні єдності. Зокрема на контрольному етапі студентам пропонувалось виконати вправи на доповнення діалогів діалогічними єдностями відповідно до їх змістового наповнення з тих тем, які вони проходили під час апробації. Наприклад:

Доповніть діалог відповідними діалогічними єдностями:

You: Do you like having background music while you are working?

Checkout: Yes, sometimes I do that in such a way

You: What do you think about when you listen to music?

Checkout: _____ -

You: Yes, for the most part.

Checkout: You listen to different songs. Most of them are in English. Does it help you with your English?

You: _____

Checkout:

You: Music transforms our feelings. It helps me work and have a rest.

Ефективність навчання аналізувалась на основі визначення рівня розвитку відповідних умінь, навичок та підвищення рівня знань у студентів тієї ж самої групи на початку та в кінці апробації.

Представимо результати апробації за першим завданням (див. табл. 2.5 та Додаток Е):

Таблиця 2.5

**Результати тестових завдань на перевірку знань з лексики та
граматики, група 446**

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	3/37,5%
Середній	6-10	3/37,5%
Високий	11-15	2/25%

За результатами таблиці можна побачити, що переважна кількість студентів показали базовий та середній рівень знань (по 3 студенти на кожному рівні) та 2 студенти мали високий рівень лексичних та граматичних навичок. Крім того, більшість студентів не мали достатньої мотивації, переживали за результати тестування, оскільки були не впевнені у своїх знаннях та можливостях.

У процесі перевірки безпосередньо навичок говоріння, зокрема формулювання монологічного висловлювання, було отримано такі результати: більшість студентів показали базовий рівень навичок, тобто 4 студенти отримали від 3 до 5 балів. Тільки одна студентка виконала завдання на високий рівень (25%). Троє студентів мали середній рівень сформованості навичок говоріння, що становить 37,5% від загальної кількості студентів в групі (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Результати діагностики навичок говоріння (монологічного мовлення),
група 446**

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	4/50%
Середній	6-10	3/37,5%
Високий	11-15	1/25%

Отримані результати перевірки навичок діалогічного мовлення викладені у таблиці 2.7 та у Додатку Е.

Таблиця 2.7

Результати діагностики навичок говоріння (діалогічного мовлення), група 446.

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	5/53,5%
Середній	6-10	3/37,5%
Високий	11-15	0

Варто відмітити, що високий рівень володіння навичками діалогічного мовлення не був отриманий. Середній рівень та кількість балів від 6 до 9 отримали троє студентів (37,5%), відповідно, базовий рівень мали п'ятеро студентів, що становить більшу половину групи.

При проведенні контрольного зрізу знань та навичок використовувались аналогічні типи завдань, як і при проведенні діагностичного зрізу на початку апробації. Однак за основу було взято лексичний мінімум з теми «Men and music» та тем з граматики «Verbs of senses», «Structures after wish», який був засвоєний студентами протягом місяця (8 занять) з «Практичного курсу англійської мови». Також було проведено 2 заняття з домашнього читання та організовано проектну роботу в умовах змішаного навчання. Після проведення повторної діагностики ми змогли спостерігати позитивну динаміку формування англійської комунікативної компетентності в говорінні.

Так, за першою перевіркою лексичних навичок та знань з граматики можна прослідкувати позитивні зміни в успішності студентів. Так, за

результатами таблиці 2.8 можна зробити висновок, що більшість студентів мали середній рівень, при цьому троє з них отримали максимальні 10 балів цього критерію. Лише 1 студент мав базовий рівень мовних умінь та навичок.

Таблиця 2.8

Динаміка сформованості знань та навичок з лексики та граматики на контрольному етапі, група 446

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	1/12,5%
Середній	6-10	4/50%
Високий	11-15	3/37,5%

Для порівняння результатів констатуючого та контрольного етапів представимо дані на ілюстрації.

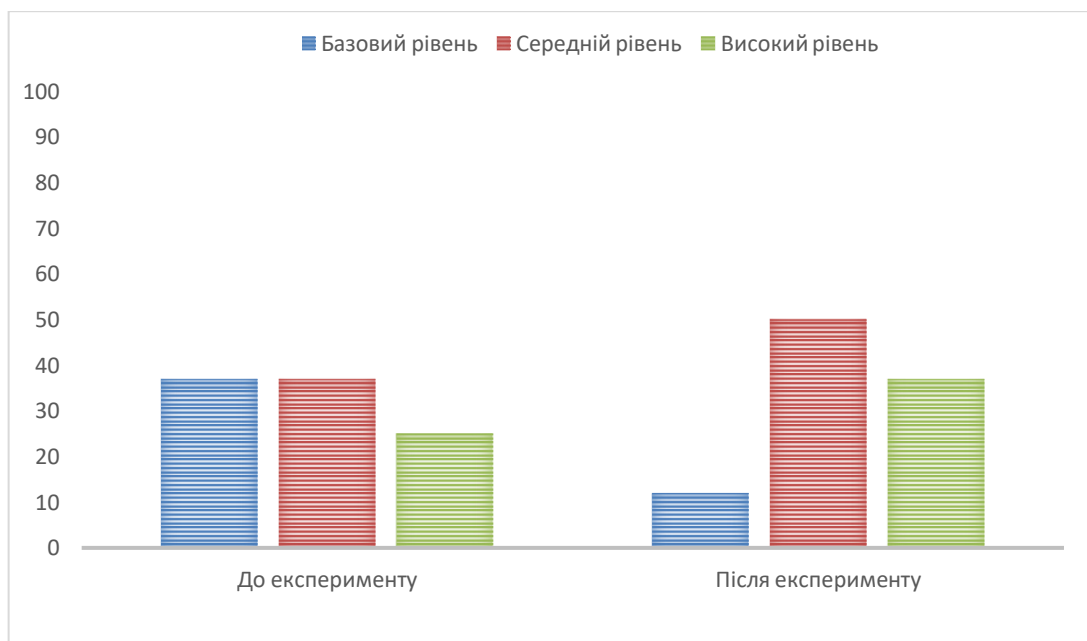

Рис. 2.8 Діагностика формування мовних умінь та навичок до та після апробації

Під час опрацювання результатів групи ми могли співставити і порівняти, як кожен студент покращив або погіршив свій результат в монологічному та діалогічному мовленні після вивчення теми «Men and music» в умовах змішаного навчання. Представимо порівняльні результати монологу. Після

проходження теми та виконання контрольного завдання двоє студентів мали високий рівень; значно покращились показники середнього рівня – такі результати мали п'ятеро студентів (62,5% від загальної кількості студентів у групі). Наочно можна порівняти дані за табл. 2.9. Значно збільшились показники середнього рівня.

Таблиця 2.9

**Результати діагностики навичок говоріння (монологічного мовлення),
контрольний етап, група 446**

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	1/12,5%
Середній	6-10	5/62,5%
Високий	11-15	2/25%

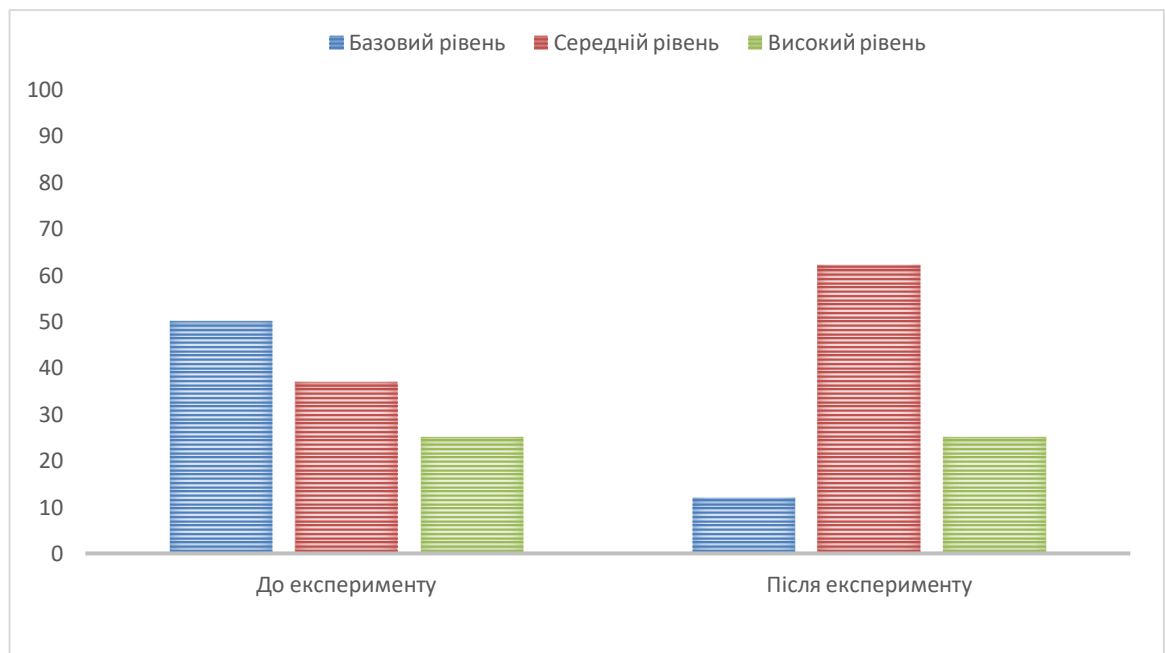

Рис. 2.9 Діагностика формування навичок говоріння (монологічного мовлення) до та після апробації

Зважаючи на показники результативності навичок діалогічного мовлення, можна відмітити позитивну динаміку. Одразу зазначимо, що у порівнянні з

початком апробації, на контрольному етапі одна студентка показала високий рівень навичок побудови діалогу, при цьому отримала за завдання 14 балів. Показники середнього рівня мали п'ятеро студентів, отримавши від 8 до 10 балів за завдання, при цьому базовий рівень мали тільки двоє студентів.

Таблиця 2.10

Результати діагностики навичок говоріння (діалогічного мовлення) на контрольному етапі, група 446

Рівень	Діапазон балів	Чол/%
Базовий	1-5	2/25%
Середній	6-10	5/53,5%
Високий	11-15	1/12,5

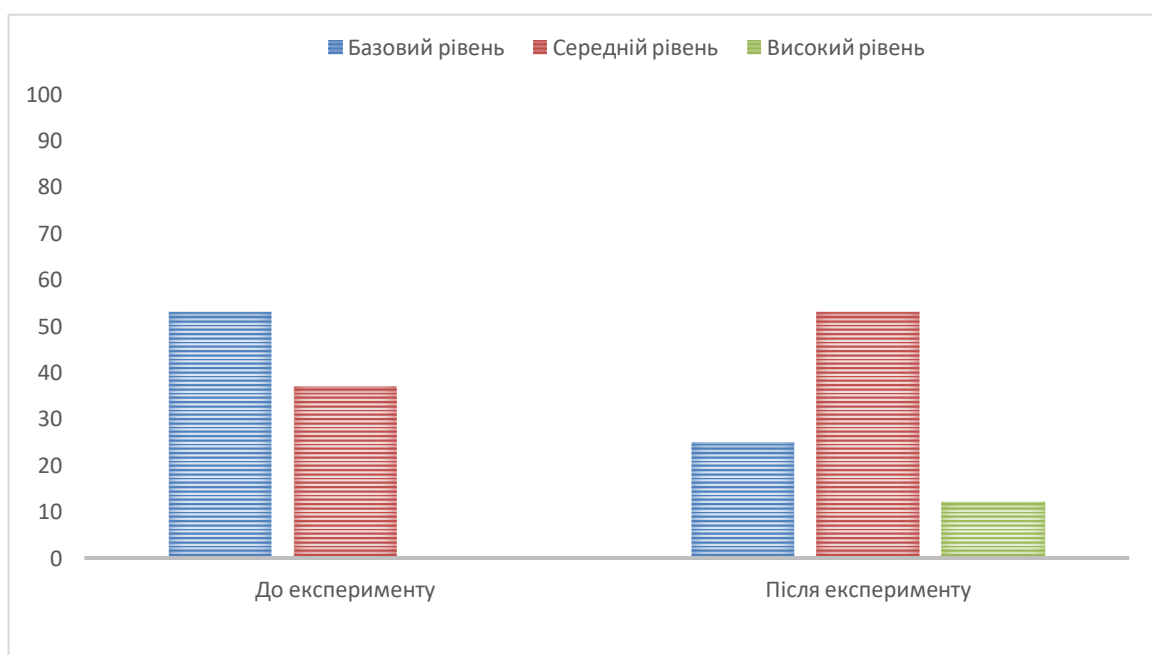

Рис. 2.10 Діагностика формування навичок говоріння (діалогічного мовлення) до та після апробації

Таким чином, проаналізувавши результати дослідження, ми можемо говорити про те, що в умовах змішаного навчання з використанням комп'ютерних та інформаційних технологій формування англomовної комунікативної компетентності в говорінні сприяє розвитку необхідних умінь

та навичок, що значно покращує результати навчання. При цьому варто враховувати певні чинники, серед яких ми виділили наступні: поєднання різних форм наочності (аудіо та текстової); можливість використовувати різні види презентацій як студентам в їх самостійній роботі, так і викладачам; застосування інтерактивних дошок (наприклад, Miro), де матеріал може бути впорядковано та систематизовано в рамках теми, що вивчається; наявність обов'язкового контролю за виконанням студентами завдань на всіх етапах роботи, можливість формувати у них позитивну мотивацію та творчі здібності в процесі власної пізнавальної діяльності.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі було комплексно розглянуто зміст та складові компоненти англomовної комунікативної компетентності у говорінні у студентів 4 курсу у контексті змішаного навчання як прогресуючої форми здобуття знань та розроблено відповідний комплекс вправ. Виконуючи поставлені завдання, ми дійшли до ряду висновків, детально окреслених у наступних пунктах.

1. Під час теоретичного аналізу було з'ясовано, що англomовна комунікативна компетентність у говорінні – це багатокомпонентне поняття та багатогранна властивість особистості, що характеризується її теоретичною та практичною здатністю брати участь у комунікативній діяльності та впливати на процес комунікації (розуміти сказане, чітко передати думку без втрати сенсу висловлювання, підтримати або припинити процес спілкування, переконати тощо). У роботі окреслені особливості розвитку монологічного та діалогічного мовлення, враховуючи Стандарт вищої освіти України (03 «Гуманітарні науки», 035 «Філологія», 2019). Фундаментальними компонентами вищезгаданої компетентності є лінгвістичний, дискурсивний, прагматичний, стратегічний, когнітивний та соціолінгвістичний.

2. Було застосовано методичні (принцип комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності та врахування рідної мови) та дидактичні (наступності, системності, наочності, доступності, індивідуалізації) принципи, підходи та визначено особливості формування англomовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів 4 курсу. Визначено, що досліджуване явище має комунікативне направлення та складність у структурі, логічній побудові та підборі лексичного та граматичного конструкту. Науковці М. І. Бурак, Р. О. Гришкова, І. А. Депчинська, І. П. Задорожна, О. Ю. Коваль, В. Г. Костенко, Н. П. Курах, В. Г. Редько опрацьовують вищезазначені принципи та наступні підходи: системно-діяльнісний, компетентнісний, середовищний, герменевтичний, комунікативний, методичний (відомий також як "педагогіка співробітництва"),

психологічний (заснований на тренуванні комунікативних вмінь) тощо. Було складено порівняльну таблицю вмінь та навичок на рівнях B1 та C1. Ми дійшли висновку, що ефективному формуванню англомовної комунікативної компетентності у говорінні сприяє побудова освітнього процесу таким чином, щоб поєднувати складові, що найбільш підходять під цілі та задачі заняття з англійської мови.

3. У дослідженні розглянуто процес формування англомовної комунікативної компетентності у говорінні в контексті змішаного навчання, яке, у зв'язку зі швидким розвитком інформаційних технологій, поєднує традиційну освіту (з опорою на підручник) та з використанням інтернет-ресурсів. Було розглянуто декілька підходів до трактування змішаного навчання, оскільки загальноприйняте пояснення терміну відсутнє і до сьогодні. Визначено, що більшість дослідників мають спільну точку зору про те, що використання інформаційних технологій у навчанні є надзвичайно ефективним, продуктивним, оскільки вони не лише полегшують доступ до інформації, але й дозволяють самостійно організувати співпрацю учасників навчального процесу. Тому форма змішаного навчання не відкидає те ефективне і продуктивне, що має традиційна форма, а навпаки, вдосконалює її можливості.

4. У результаті дослідження було відібрано навчальний матеріал та методи змішаного навчання для набуття англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів 4 курсу філологічних спеціальностей, від яких залежить якість її формування. Нами проаналізовано підручник «New English file: Upper-Intermediate», за яким навчаються студенти-філологи 4 курсу з дисципліни: Англійська мова: практичний курс. Було з'ясовано, що всі види діяльності, які сприяють прогресивному формуванню навичок говоріння, як правило, спираються на мовленнєву діяльність та мовленнєві вправи, які мають вагомe значення у розвитку комунікативної компетентності та комунікативних навичок, в порівнянні з якими стратегії наслідування, зазубрювання та повторення вправ в основному стосуються мови та її структур, а не використання засобів мови. Також описано різні види вправ на розвиток монологічного та діалогічного

мовлення, зокрема мовні, умовно-мовленнєві, передмовленнєві, підготовчі, вправи з навчання реплікуванню тощо. Вони є ефективними і результативними для активізації та саморегуляції конструкцій, що вивчаються, допомагають вільно володіти мовними комбінаціями, сталими виразами та досягти навичок вільного спілкування. Ми розглянули функції таких платформ, сайтів та інтерактивних дошок, як Miro, Wordwall, Bamboozle, British council, Lucent Technologies, Learning Apps, Kahoot та дійшли висновку, що засвоювати процес говоріння потрібно так, щоб за допомогою мовленнєвих висловлювань студенти вирішували ті чи інші практичні задачі, які виникають у ситуаціях, близьких до реального спілкування.

5. З метою підтвердження ефективності змішаного навчання у формуванні англomовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів 4 курсу нами було розроблено комплекс вправ за темами робочої програми: «Celebrities», «Stress in our life», «What does the future hold?», «Men and music», «National stereotypes: truth or myth?», «Natural disasters» з дотриманням відповідних етапів: підготовчого та основного. Представлені вправи на покращення монологічного та діалогічного мовлення. Це перегляд відео з подальшими відповідями на запитання за його змістом, прослуховування та обговорення аудіозапису, опис фото, читання тексту та його фінальне обговорення без опор. Також була описана організація самостійної роботи студентів, узгодженої з навчальним процесом, зокрема створення та представлення презентацій. Всі ці вправи були розміщені на дошці Miro, що додавало інтерактивності до заняття. Тому перевагою форми змішаного навчання є те, що все залишається у вільному доступі для студентів протягом заняття та після нього. Вони можуть пригадати потрібну інформацію чи виконати певні дії з матеріалом у будь-який час та в будь-якому місці.

6. В останньому підрозділі роботи було проаналізовано результати апробації щодо ефективності запропонованого комплексу вправ для навчання англomовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів 4 курсу 446 групи, спираючись на робочу програму курсу «Практичний курс

англійської мови» [39] та підручник «New English file: Upper-Intermediate» [64]. Для оцінювання рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності в говорінні студентів-філологів IV курсу при проведенні зрізів знань до та після апробації було застосовано критеріальний підхід (порівняння лінгвістичного (лексика, граматики) та мовленнєвий (монологічне та діалогічне мовлення) компонентів). Апробація складалась з двох етапів: констатуючого та контрольного, де брали участь 8 студентів. Перевірялись навички монологічного та діалогічного мовлення, знання лексичних одиниць та граматики за допомогою вправ, що включали тестові завдання, бесіду за ситуацією та складання діалогів. За результатами контрольного зрізу монологічного мовлення 2 студентів мали високий рівень; значно збільшились показники середнього рівня (п'ятеро студентів (62,5% від загальної кількості студентів у групі), в той час як відсоток студентів базового рівня знизився на 37%. Щодо діалогічного мовлення, то одна студентка показала високий рівень навичок побудови діалогу, при цьому одержавши за завдання 14 балів. Показники середнього рівня мали п'ятеро студентів, отримавши від 8 до 10 балів за завдання, за такої умови базовий рівень мали тільки двоє студентів.

За результатами дослідження було підтверджено ефективність змішаного навчання у формуванні англомовної комунікативної компетентності у говорінні студентів-філологів 4 курсу. Ми дійшли висновку, що розвиток навичок говоріння потребує набагато більшого потенціалу, ніж звичайне заучування студентами певного лексичного мінімуму чи граматичних форм. Студентам на заняттях необхідно виділяти значну частину часу для взаємодії у комунікативних ситуаціях та активно використовувати різні види вправ, інтерактивні завдання, найсучасніші технології для того, щоб максимально підвищити рівень володіння навичками усного мовлення.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 63. С. 238-241.
2. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків: Фоліо, 2006. 623 с.
3. Бичок А. В. Говоріння як мета і засіб комунікативного навчання іноземній мові в процесі міжкультурного іншомовного спілкування майбутніх фахівців економічних та технічних спеціальностей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Педагогіка, соціальна робота*. 2013. Вип. 32. С. 22–24.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: *Бібліотека з освітньої політики*, Київ: «К.І.С.», 2004. С. 47–53.
5. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наукових праць третьої Міжнародної науково-практичної конференції*. Львів, 2012. С. 158–160.
6. Бондар С. П. Термінологічний аналіз понять «компетенція» і «компетентність» у педагогіці: сутність та структура *Освіта і управління*. 2007. Т. 10. № 2. С. 93–100.
7. Боровець О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів в процесі професійної підготовки. *Інноватика у вихованні*. 2016. № 4. С. 82–89.
8. Бурак М. І. Взаємопов'язане формування у майбутніх викладачів англійської мови професійно орієнтованої компетентності в говорінні та інформаційно-комунікаційної компетентності: дис. ... канд. пед. наук:

- 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 247 с.
9. Бурковська З. Мовні мультимедійні програми як засіб формування іншомовної комунікаційної компетенції студентів. *Молодь і ринок*. 2015. №11 (130). С. 31–35.
 10. Вейхуа Л. Формування лінгвокультурної компетентності студентів ЗВО України та Китаю в умовах глобалізації: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра ф.-л. наук: 015 / Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Старобільськ, 2021. 222 с.
 11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь: К, ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
 12. Галицька М. М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Освітологічний дискурс*, 2015, № 2 (10). С. 39–48.
 13. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. № 8 (18). С. 224–234.
 14. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів: навч. посіб. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 220 с.
 15. Гришкова Р. О. Особливості вивчення англійської мови в умовах глобалізації. *Глобалізація як джерело конкуренції, конфліктів та можливостей: мат-ли Міжнарод. конф.*, м. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2003. Т. 2 . С. 104–108.
 16. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 1–11.
 17. Завіниченко Н. Б. Особливості розвитку комунікативної компетентності майбутнього практичного психолога системи освіти: дис. канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2003. 216 с.

18. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
19. Задільська Г. Особливості методики навчання презентаційних вмінь. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. № 15. С. 340–346.
20. Задорожна І. П. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх вчителів із використанням технологій проблемного навчання. *Arts Linguodidacticae (Мистецтво лінгводидактики): Науковий журнал*. Київ: ВПЦ «Київський університет». 2017. № 1. С. 11–16.
21. Законопроект про статус англійської мови пройшов перше читання. *LIGA ZAKON*: веб-сайт. URL: https://biz.ligazakon.net/news/223713_zakonoprokt-pro-status-anglysko-movi-proyshov-pershe-chitannya (дата звернення: 09.01.2024).
22. Зеленська О. П. Розвиток науково-професійної компетентності здобувачів вищої освіти у нелінгвістичній магістратурі засобами іноземної мови. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2019. Вип. 68. С. 87–91.
23. Ключові компетентності для освіти впродовж усього життя: з рекомендацій Європейського парламенту та Європейської ради Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2010. № 1. С. 4–10.
24. Коваль О. Ю. Особливості навчання англійської мови студентів технічних спеціальностей. *XXX Міжнародна наукова інтернет-конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: Зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 31. С. 525–526.
25. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні (Схвалено постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року, протокол № 1-7/6-150). URL: <http://www.ispp.org.ua> (дата звернення: 21.12.2023).
26. Корж О. Ю., Ціхоцька О. А. Розвиток іншомовної комунікативної компетенції як важливою складовою майбутнього професійно-ділового

- спілкування студентів немовних спеціальностей. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, Луганськ*. 2018. № 7 (321). С. 180–187.
27. Костенко В. Г., Знаменська І. В., Сологор І. М. Дискурсивна основа навчання іноземних мов та її роль у формуванні комунікативної компетенції. *Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки*. 2008. № 14. С. 117–123.
 28. Костюченко К. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови у ВНЗ. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 135. С. 135–139.
 29. Лозинська Л. Ф., Курах Н. П., Депчинська І. А. Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2022. Вип. 1. С. 245–252.
 30. Макаренко С. С. Психологічні умови розвитку комунікативної компетентності учителя: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. / Київ, 2001. 180 с.
 31. Методика компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів 5–6 класів гімназій : методичний посібник / Редько В. Г. та ін.; за наук ред. В. Г. Редька; відп. за вип. Т. К. Полонська. Київ: Педагогічна думка, 2022. 312 с.
 32. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2011. 411с.
 33. Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.05.2016 № 567 «Про затвердження Переліку спеціалізацій підготовки здобувачів вищої освіти ступенів бакалавра та магістра за спеціальністю 035 «Філологія», URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0825-16> (дата звернення: 05.11.2023).
 34. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах / Уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ: Аконті, 2003. Т.1. 926 с.

35. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. *Академія*. 2010. 327 с.
36. Петренко С. І. Аналіз понять «компетенція» та «компетентність». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 2 (28). С. 288–294.
37. Поліщук Н. М. Шляхи розвитку професійної компетентності педагога Нової української школи в умовах післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти*. 2021. С. 180–185.
38. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. №1556-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/card2#Card> (дата звернення: 20.09.2023)
39. Рибачук О. Л. Робоча програма навчальної дисципліни. Англійська мова: практичний курс / Чорноморський національний університет ім. Петра Могили. 2022. 17 с.
40. Савенко Т. В. Особливості навчання діалогічного мовлення студентів мовних факультетів (англійська мова). *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 96 (2). С. 530–535.
41. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі / О. П. Савченко. *Педагогічні видання, е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку»*. 2010. Вип. № 3. URL: http://intellectinvest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16/ (дата звернення: 20.09.2023)
42. Сенченко Я. С. Зміст формування англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2014. № 1. С. 274–282.
43. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута, Київ: Наукова думка. 2000. 680 с.

44. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 4 (30). С. 280–286.
45. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія». Київ. 2019. 19 с.
46. Старинець О. А. Використання методу ситуативного навчання у викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2016. Вип. 8. С. 120–125.
47. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання професійно-орієнтованого спілкування. *Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка*. 2003. № 4 (60). С. 190–192.
48. Тверезовська Н. Т., Чередніченко Г. А. Метод діалогу культур у процесі викладання іноземних мов. *Викладання мов у ВНЗ освіти на сучасному етапі*. 2010. Вип. 17. С. 133–139.
49. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник та ін. за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП». 2016. 284 с.
50. Ходакевич О. Г. Використання інтернет-ресурсів для підвищення ефективності навчання іноземної мови для професійного спілкування у студентів-економістів / *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.* 2015. Київ: КНЕУ. 656 с.
51. Хоменко О. Ю. Переваги використання змішаного навчання при викладанні іноземної мови студентам немовних спеціальностей. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. 2019. Вип. 10, Том 3. С. 31–35.
52. Юхно Н. В. Суть та структура іншомовної комунікативної компетентності фахівців. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2022. № 51. С. 113–119.

53. Bawer. H. J. Competence of Foreign Language Teachers in the Area of Vocationally Oriented Language Learning, Language Learning for European Citizenship: *Report on Workshop 3A*. Schotten, DOI: <https://www.cambridge.org/core/journals/annual-review-of-applied-linguistics/article/role-of-teachers-in-taskbased-language-education/F1E950CFA3A98C48A8724D98B3C48D45> (дата звернення: 15.10.2023).
54. Bonk C. J., Graham Ch. R. The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs. San Francisco. *Pfeiffer Publ.* 2006. 580 с.
55. Byram M., Holmes P., Savvides N. Intercultural communicative competence in foreign language education: Questions of theory, practice and research. *Language Learning Journal*. 2003. № 41(3). P. 251–253. DOI: 10.1080/09571736.2013.836343 (дата звернення: 12.11.2023).
56. Chaeruman U. A. Determining the Appropriate Blend of Blended Learning *American Journal of Educational Research*. 2018. № 6 (3). P. 188–195.
57. Dörnyei Z. Motivational Strategies in the Language Classroom. *Cambridge: Cambridge University Press*. 2001. 164 p.
58. Fenech R., Bagnost P., Abdelwahed I. Blended Learning: An Experiment on Student Attitudes. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies*. 2021. № 16 (6). P. 1–12.
59. Hazelkorn E., Locke W. Blended learning is dead, long live blended learning! *Policy Reviews in Higher Education*. 2021. № 5 (1). P. 1–4.
60. Hulsman R., Harmsen A., Fabriek M. Reflective teaching of medical communication skills with DiViDU: Assessing the level of student reflection on recorded consultations with simulated patients. *Patient Educ Couns*. 2009. 74 (2), P. 142–149.
61. Maureen L., Glenn P., Michael T. Inverting the Classroom: A Gateway to Creating an Inclusive Learning Environment. *Journal of Economic Education*. 2000. no. 31 (1), P. 30–43.

62. Menggo S., Darong H. C. Blended learning in ESL/EFL class. *Language and Language Teaching Journal*. 2022. № 25 (1). P. 132–148.
63. Moravec M., Williams A., Aguilar-Roca N., O'Dowd D. K. Learn before lecture: a strategy that improves learning outcomes in a large introductory biology class. *CBE-Life Sciences Education*. 2010. P. 473–481.
64. Oxenden C., Latham-Koenig C. New English File: Upper-Intermediate, Student's book. *Oxford University Press*. 2008. P. 160.
65. Raven J. Competence in the Learning Society, *New York: Peter Lang*. 2001. P. 348 .
66. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. Official Journal of the European Union, 2006. 9 p. DOI: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF> (дата звернення: 17.11.2023)
67. Rolé Sh. The Identification of Key Online Learning Dispositions of College Students *Learning in A Blended Learning Course European Journal of Teaching and Education*. 2020. № 2 (3). P. 1–11.
68. Savignon S. J. Interpreting Communicative Language Teaching. Context and Concerns in Teacher Education. *New Haven & London : Yale University Press*.2002. P. 243.
69. Secor M. Hybrid and Blended Learning. *A Step in the Right Direction World Journal of Education*. 2022. № 12 (2). P. 41–43.
70. Warden A. Investigating the use of a Flipped Approach to Grammar Input in an English as a Foreign Language Classroom. *British Council Master's Dissertation Awards. Commendation*. 2017. P. 1–102.
71. Wright B. M. Blended Learning: Student Perception of Face-to-Face and Online EFL Lessons. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*. 2017, vol. 7, no. 1, P. 66–71.

ДОДАТКИ

Додаток А

Вправа 2.

- Hey Mark, how's it going? You look a bit _____ (concerned). Everything alright?
- Hey, Sarah. Yeah, I've been thinking a lot about _____ (natural disasters) lately.
- I totally understand. With all the news about _____ (hurricanes, earthquakes, and tsunamis), it's hard not to feel _____ (worried) about our safety.
- Exactly! It's like the _____ (environment) is becoming more and more unpredictable, and it's affecting our lives.
- Definitely. The increasing frequency and _____ (severity) of these disasters are _____ (major concern), not just for us but for future generations too.
- And it's not just the immediate damage these disasters cause. There are long-term effects on _____ (ecosystems) and communities as well.
- Absolutely. Plus, there's the issue of _____ (climate change), which is exacerbating these events and making them even more _____ (destructive).
- It's scary to think about the _____ (consequences) if we don't take action to mitigate these risks and protect our planet.
- That's why it's crucial for us to work together and find _____ (sustainable solutions) to lessen our impact on the environment.
- Definitely! We need to educate ourselves and others about the importance of _____ (environmental conservation and resilience) against natural disasters. Every little effort counts in building a safer future.

Додаток Б

Завдання 1. *Text can aid in enhancing your understanding of the globalization process. Read «Understanding Globalization» and identify the facts that present both the benefits and drawbacks of globalization.*

Understanding Globalization

Globalization is a multifaceted phenomenon that has reshaped the world in various ways. It encompasses economic, social, cultural, and environmental aspects, influencing nearly every aspect of our lives. In this text, we'll delve deeper into the complexities of globalization and explore its diverse effects. Economically, globalization has led to the integration of national economies into the global market. This has resulted in the expansion of trade, investment, and financial flows between countries. As a consequence, multinational corporations operate across borders, sourcing materials and labor from different parts of the world to maximize efficiency and profits. While this has contributed to economic growth and development in many regions, it has also raised concerns about exploitation of labor, particularly in developing countries where labor standards may be less stringent.

On a social level, globalization has facilitated greater mobility and migration of people across borders. This has led to increased cultural exchange and diversity in many societies. However, it has also fueled debates over immigration policies and cultural integration, as communities grapple with issues of identity and belonging in an increasingly interconnected world.

Culturally, globalization has led to the diffusion of ideas, values, and lifestyles across the globe. Western cultural products, such as Hollywood movies and fast-food chains, have become ubiquitous in many parts of the world, leading to fears of cultural homogenization and the loss of traditional customs and practices. At the same time, there has been a resurgence of local and indigenous cultures as communities seek to preserve their heritage in the face of globalization's homogenizing forces. Environmentally, globalization has both positive and negative impacts. On one hand,

it has facilitated the transfer of technology and expertise to address environmental challenges such as climate change and pollution. On the other hand, globalization has also contributed to environmental degradation through increased consumption, industrialization, and resource extraction, leading to issues such as deforestation, habitat loss, and biodiversity decline.

In conclusion, globalization is a complex and multifaceted process with far-reaching implications for individuals, communities, and nations worldwide. While it has brought about significant benefits in terms of economic growth, cultural exchange, and environmental cooperation, it has also generated challenges that require careful consideration and collective action.

Додаток В

Вправа 3. Прочитати діалог на тему: «Big natural disasters» та викласти його зміст в монологічній формі: <https://english.org.ua/dialog-na-temu-stihijni-liha>

Adam: What do the forecasters say about this week's weather?

Kelly: There is a chance for an earthquake in our area, which is not good at all.

Adam: Well, it's not for the first time. Unfortunately, our state is prone to earthquakes.

Kelly: When was the last time we had one?

Adam: Last year, but the shakes were minor. Most people didn't even feel them. Only those who live in the block of flats did.

Kelly: I see. This time they say it's going to be stronger. Let's hope it won't cause any destruction.

Adam: What we experience here is nothing compared to some other places, which are prone to natural disasters.

Kelly: What other natural disaster do you mean?

Adam: Flood, droughts, tornado, tsunami, volcanic eruptions, avalanche, etc.

Kelly: I know that India and Indonesia are highly prone to floods. Is that right?

Adam: Yes, definitely. These Asian countries each year are at high risk. It gets especially dangerous during the rainy seasons. This February 6000 people were evacuated from their homes and offices as floods inundated the capital region.

Kelly: I've also heard that tsunamis are frequent in Indonesia. Is that true?

Adam: Yes, that's another natural disaster which Thai people and their visitors often experience. It's a very dangerous phenomenon, which can involve huge tidal waves.

Kelly: How about tornadoes? Which places are more prone to this disaster?

Adam: Tornadoes can occur in some states of the USA, Australia, Asia and most of Africa.

Kelly: I wonder how do tornadoes form?

Adam: They are normally associated with large thunderstorms. They are created by a column of warm humid air which begins to rise very quickly.

Kelly: You know quite a lot about these things. Have you been studying the topic of «Natural Disasters»?

Adam: Not precisely, but I had to write an essay on this topic once, so I know a bit about the danger that comes from such phenomena and about the ways of protection.

Kelly: Well, in most cases people can be saved if they act quickly and corresponding to the situation. Besides I think that the forecasters' role in this case is rather important.

Adam: You're right, but not always they can foresee the coming disaster.

Kelly: I know. What a pity. In my opinion, if they had more sophisticated equipment, they would be able to forecast dangerous weather conditions in advance.

Adam: Perhaps, that's what it is.

Додаток Д

План-конспект практичного заняття

Група: 446

Дата: 16.11.2023 (5 пара)

Предмет: Англійська мова: практичний курс

Тема: How music can influence person's intelligence?

Тип заняття: практичне заняття

Вид заняття: формування рецептивних та репродуктивних лексичних навичок

Цілі заняття:

Практичні: сформувати та розвинути іншомовну комунікативну та лексичну компетентність з теми "How music can influence person's intelligence?".

Розвиваюча: розвивати навички ефективної комунікації серед студентів, сприяючи вмінню логічно та аргументовано висловлювати думки щодо впливу музики на інтелект.

Виховна: виховувати критичне мислення стосовно впливу музики на інтелект та стимулювати усвідомлення аспектів цього питання.

Оснащення заняття: відеоматеріали.

Хід заняття

I. Початок заняття

1.1. Привітання

Good afternoon! How are you? I am glad to see you!

1.2. Повідомлення теми і мети заняття

Today we are going to talk about the importance of music in our life and enrich knowledge on this topic, including learning new words and phrases.

1.3. Мовленнєва зарядка

Before we start, let's discuss some questions.

1. How does listening to music affect your mood?
2. Does listening to different genres of music affect your mood differently?
3. Does the tempo of a song affect how you feel when you listen to it?
4. Can listening to certain types of music make you happier?

II. Основна частина. Опрацювання теми.

2.1. Before we watch a video, let's read new words for better understanding. Use these expressions to create your own sentences.

1. cognitive impairment-когнітивні порушення
2. gray matter-сіра речовина

3. intelligence - інтелект
4. physical well-being - фізичне самопочуття
5. auditory, motor, sensory, and visual systems - слухова, моторна, сенсорна, зорова системи
6. incredible outcomes - неймовірні результати
7. an intensity - інтенсивність
8. to predispose - схилити(сь) до чогось
9. a hemisphere - півкуля (мозку)
10. neuroplasticity - нейропластичність (це здатність тієї чи іншої ділянки мозку змінюватися у відповідь на новий досвід людини)
11. out-of-the-box thinking - нестандартне мислення
12. the corpus callosum is the structure that connects both hemispheres - мозолисте тіло - це структура, яка з'єднує обидві півкулі мозку
13. to boost immune system function - покращувати функції імунної системи
14. resilience - стійкість
15. to regain - відновити
16. to prompt the repair - прискорити відновлення

2.2. The first task is to watch the video paying attention to new words and their usage in sentences.

Video “Could Playing Music DRASTICALLY Change Your Brain?”
<https://www.youtube.com/watch?v=8-Z11oFjezI>

2.3. Answer these questions according to the information from the video
<https://www.baamboozle.com/game/1928612>

1. How does playing an instrument affect different systems in the brain?
2. What are some benefits of playing an instrument for intelligence and brain function?
3. Can playing an instrument improve skills in other areas? If so, which ones?
4. Why do musicians' brains have better communication between the left and right hemispheres?
5. What are some health benefits of playing an instrument for the brain and body?
6. How does learning to play an instrument reduce the risk of developing dementia and cognitive impairments?
7. What are some structural and functional differences in the brains of musicians compared to non-musicians?

2.4. Choose True/False.

1. Playing an instrument strengthens the myelin coating around nerves, allowing signals to be sent through the body faster.
2. Playing an instrument requires only the auditory system to work.
3. Starting to play an instrument for just one hour a week can increase your IQ by 7 points or more.
4. Musicians' brains have better communication between the left and right

hemispheres.

5. Playing an instrument can boost your immune system function.
6. Learning to play an instrument has been linked to a 64% higher risk of developing dementia.
7. Musicians' brains have more gray matter, more neuroplasticity, altered white matter, and sometimes a more symmetrical firing pattern.

2.5. Fill in the gaps.

Intelligence, regain focus, boost immune system, left hemisphere, predispose, incredible outcomes, cognitive impairment, prompted, resilience, physical well-being, gray matter, cooperation, stimulates neuroplasticity.

1. She has a strong _____(1) and performs well in school.
2. Regular exercise is important for maintaining _____(2).
3. The new treatment had _____(3) for patients with the disease.
4. He suffered an injury to the _____(4) of his brain.
5. Group projects require _____(5) among team members.
6. Eating healthy food can help _____(6) function.
7. Her _____(7) helped her overcome many challenges in life.
8. After taking a break, it's important to _____(8) and continue working.
9. The coach _____(9) the team to give their best effort in the final game.
10. Some diseases can lead to _____(10).
11. Genetics can _____(11) certain individuals to develop certain conditions.
12. Scientists have found that meditation can increase _____(12) in the brain.
13. Learning a new skill _____(13) in the brain.

III. Фінальне обговорення. Практика у спілкуванні.

Answer the questions.

1. Do you remember certain people or memories when you listen to certain kinds of music?
2. Do you think music can be a form of self-expression?
3. Do you think that everyone experiences and interprets music in their way?

IV. Завершення заняття

4.1. Домашнє завдання

For the next time your task is to revise the new words from the video and write an essay "How music can influence a person's life" (at least 600 words).

4.2. Підведення підсумків заняття

Додаток Е

**Результати тестування студентів на констатуючому етапі апробації,
група 446**

Студенти	До апробації		Після апробації	
	Бал	Рівень	Бал	Рівень
Студент 1	6	Середній	8	Середній
Студент 2	4	Базовий	7	Середній
Студент 3	11	Високий	13	Високий
Студент 4	10	Середній	12	Високий
Студент 5	3	Базовий	5	Базовий
Студент 6	5	Базовий	7	Середній
Студент 7	9	Середній	10	Середній
Студент 8	15	Високий	15	Високий

Монологічне мовлення

Студенти	До апробації		Після апробації	
	Бал	Рівень	Бал	Рівень
Студент 1	5	Базовий	6	Середній
Студент 2	5	Базовий	8	Середній
Студент 3	8	Середній	10	Середній
Студент 4	9	Середній	10	Середній
Студент 5	4	Базовий	7	Середній
Студент 6	4	Базовий	5	Базовий
Студент 7	9	Середній	12	Високий
Студент 8	15	Високий	15	Високий

Діалогічне мовлення

Студенти	До апробації		Після апробації	
	Бал	Рівень	Бал	Рівень
Студент 1	5	Базовий	7	Середній
Студент 2	4	Базовий	5	Базовий
Студент 3	9	Середній	10	Середній
Студент 4	10	Середній	12	Високий
Студент 5	3	Базовий	5	Базовий
Студент 6	5	Базовий	8	Середній
Студент 7	5	Базовий	6	Середній
Студент 8	10	Середній	10	Середній